

Javno mnenje in slovanski zastopniki Avstro-Ogerske.

Javno mnenje se snuje in razširja na znotraj in na zunan v Avstro-Ogerski po novinarstvu gospodujočih narodnostij. Madjari, Nemci in Poljaki odločujejo v skupnem cesarstvu, in novine teh narodov pripravljajo in ntrjujejo obče mnenje v zmislu politike istih narodov. Ker se židovstvo pridružuje redno in vedno gospodujočim narodom, je umevno, da so Židje najbolj delavni pri madjarskih, nemških in poljskih novinah. Pri časopisji drugih narodov so Židje zastopani samo toliko, kolikor je med temi narodi kaka stranka močnejša od druge. In ker so Poljaki konečno samo sredstvo nemško-madjarske politike, vede se židovstvo tudi v novinah v tem zmislu, takó da Poljake zdaj povzdiguje, zdaj ponižuje in izpodkopuje.

Ker je novinarstvo gospodujočih narodov v Avstro-Ogerski malo da ne brezizjemno v židovskih rokah, je jasno, da javno mnenje v skupni naši državi snujejo in preobračajo Židje. Zunanji narodi se držé mnenja o Avstro-Ogerski, kakor je predstavlja avstro-ogersko židovsko novinarstvo; še celó Slovanom avstro-ogerskim prijazni zunanji narodi napravljajo svoje misli o njih po opisih avstro-ogerskih novin. Saj nimajo skoro drugih virov, iz katerih bi zajemali o mišljenji in dogodkih Avstro-Ogerske v obče. Da zunanji narodi ne morejo sočustvovati primerno z avstro-ogerskimi Slovani, je naravna posledica neugodnih razmer v notranjem novinarstvu. Da je pa pristranski vpliv madjarsko-nemške in nekaj tudi poljske politike s pomočjo židovstva na znotraj za Slovane še neugodniši, je ravno tako umevna, kakor preočitna dejanska resnica.

Tu nočemo ponavljati zaslužene graje, da zastopniki avstro-ogerskih Slovanov niso skrbeli že kedaj in od začetka ustavne dobe za primeren osrednji organ v kakoršnem kulturnem jeziku koli. Obžalujemo marveč posledice, ki se očitno maščujejo zaradi te nemarnosti. Zastopniki avstro-ogerskih Slovanov vidijo sami nevspehe svoje politike. Sami priznavajo, da so na več strani celó onemogli. Oni vidijo, da židovsko novinarstvo dela in vpliva

v svojem interesu in na zaukaz voditeljev gospodujočih narodnostij, kakor koli jo ukrenejo v tem ali onem vprašanji, o tej ali oni specijalni zadevi. Kedar hočejo ti gospodujoči življi z židovskim novinarskim posredovanjem doseči kaj na svoj dobiček in na škodo avstro-ogerskih Slovanov, pripravljajo tla do časa in veliko poprej, in ko je vse prirejeno, čakajo na casus belli, in ta se jim kakor si bodi ponudi. Včasih izmislijo si sami kaj, in potem zagrmí židovski zbor na vse ogle notranjega in zunanjega sveta; kakor iz jedne trombe, glasi se poziv na vojno, in vojna traja takó dolgo, dokler ni uničen nasprotnik, naj si bo ta narod, stranka ali pa pojedinec. Voditelji avstro-ogerskih Slovanov so sami doživeli mnogo takih vojen in zmag od nasprotniške strani. Dr. Rieger sam je največa priča o tem, in ravno on se mnogokrat pritožuje o napadih, naskokih in zmagah liberalnih nemških in madjarskih strank, katere se naslanjajo dosledno in nepremično na židovsko novinarsko in tudi drugovrstno sopomoč.

Proti taktiki take vrste so slovanski borilci onemogli, in naj bi bili še toliki vojščaki in junaki. Nasprotniki zmagujejo toliko laže, ker so Slovani sami brez jednotnega vodstva, brez skupnih načel, in ker nekatere slovanske narodnosti, kakor Slovaki in gališko-ogerski Rusi, niso ali nič ali le malo zastopani v ustavnih zborih. Slovanske narodnosti Avstro-Ogerske se brezvspešno trudijo dokazovati svoje pravo, svoj dobiček, ki je ob jednem interes države. Te narodnosti brezvspešno spominjajo na svojo prošlost, na svojo prek in prek lojalno zgodovino; da se niso tekom tri-, pet- in celó šeststoletja nikdar zgrešile proti državi in vladarjevi hiši. Kajti svet je realen, živi v sedanjosti in je na vseh krajih pod neizogibnem vplivom vsakdanjih dogodkov, vprašanj in presojevanj teh dogodkov in vprašanj.

Sedanji rod vseh narodov, stanov in krogov si ne dá časa premišljevat, kar je bilo, ampak se zanima, se vede in sam sebe odločuje za to, kar je, ali zato, o

čemur misli, da je. Misli pa takó, kakor pišejo novine, in novine pišejo, kakor zahtevajo pravi ali domišljeni dobički gospodujočih narodov in dobički v Avstro-Ogerski že premogočnega židovstva.

Kakó si torej pomagati? Osrednjega organa Slovani Avstro-Ogerske še nimajo, in tudi, kedar oživi, ne bo mogel [zatreti] vsakovrstne velike škode opisanega položaja. Kajti vprašanje ostane še vedno, ali bi bil osrednji organ dovolj močan in sposoben, da bi ga brali in poštevali v merodavnih krogih. Saj je opazovati, da niti vedno lojalni nemški konservativni listi nimajo vpliva in moči, kakor bi zaslužili v interesu monarhije. Z druge strani ni pozabiti, da sedaj oblastno novinarstvo gospodujočih narodov prikriva vse, kar je dobrega na slovanski strani. To novinarstvo nikdar ne omeni lojalnih slavnostij in izjav slovanskih narodnostij in strank. Nasprotno, to časopisje ima po vseh potih, kjer prebivajo Slovani, in zlasti kjer izhajajo slovanski listi, podkupljene ali najete ovaduhe, in ti, kakor zver na svoj plen, silno pazijo, da bi zasledili kaj, kak stavek, kako besedo, kar bi mogli preobrniti in sporočiti v ovaduškem zmislu po židovskih novinah.

Slovani se morajo držati prepričanja, da nimajo nobenega primerne sredstva, v katerem bi dokazovali svoje težnje, svoje izjave, ki se vršé vedno v lojalnem zmislu. Pač pa se jim je bati, da jih bodo židovske novine ovajale in črnile še dalje, kadar koli bi bilo zaslediti tudi najmanjšo pretvezo zato.

Od slovanskih zastopnikov, kakor uničujejo sedaj po deželnih zborih in v državnem zboru svoj vpliv s samimi oziri na to in ono stran, pač ni pričakovati, da bi oni sami pomagali popraviti, kar pokvari moč židovskega novinarstva. Slovanski zastopniki so popolnoma prezirali vprašanje, kako bi se popravil tiskovni zakon. Njim zadoščuje svoboda sedanjega tiskovnega zakona, zato ker morda ni zaseženih veliko števil glasil tega ali onega kluba n. pr. sedanje desnice Dunajskega državnega zbora. Niti sluha ni o tem, da bi ti desničarji sami napravili kak načrt v zmislu preustrojenja tiskovnega zakona. Nemški nacionaleci in antisemiti so v svojih dotičnih predlogih stavili kaj izvrstne nasvete, in zastopniki slovanskih narodnostij v Dunajskem državnem zboru bi mnogo koristili, ko bi se zjediniли za take predloge z nemškimi nacionaleci in antisemiti: Saj je preočito, da javno mnenje se bo še dalje pačilo na škodo državi in slovanskim narodnostim, ako bodo imeli židovski listi tak vpliv, kakoršen kažejo sedaj. Ali je treba dati popolno svobodo tiska, da bo možno odbijati krivične napade, obrekovanja in laži, ali pa bo treba po tiskovnem zakonu nakladati veliko denarno kazen na izrodke novinarstva.

V tem zmislu delovati v državnem zboru, je vseh pravih slovanskih zastopnikov neodpušljiva dolžnost. Tudi bi bilo staviti v tiskovni zakon točko, da Židje ne

smejo biti uredniki ali souredniki novin, in pred vsem, da morajo uredniki dokazati svojo višo izobraženost. Na to stran se zagreša židovsko novinarstvo; kajti ono ima za svoje sotrudnike fantine, ki so dozoreli jedino v židovski predrznosti in nesramnosti, glede na izomiko pa kažejo popolno nevednost.

Tudi bi ne bilo nikdar tako nevarnih novin, ko bi se ne smelo židovstvo združevati po delnicah za osnovo in vzdrževanje velikih listov, za katere je treba sicer od začetka milijonov, kateri pa potem donajajo velikanskih dobičkov.

Da opuščajo slovanski zastopniki to točko, ki se mora izvršiti v interes narodov v obče in slovanskih pa še posebe, dokazuje, da nočejo umeti, kako bi se popravilo „obče mnenje“ v interesu resnice, katera ne more škodovati Slovanom. Nasprotno, nekateri slovanski voditelji najemljejo celo Žide za sotrudnike svojih glasil ali pa vsaj rabijo kot svoja glasila take liste, pri katerih so Židje ali podjetniki ali pa tudi uredniki in sodelavci. Taki listi so potem za končno nesrečo voditeljem, strankam in narodom. Še dr. Rieger dela s tem sebi in češkemu narodu krivice, in morda so ravno zaradi tega slovanski voditelji na križpotji glede na popravilo tiskovnega zakona.

Slovanov geslo pa mora biti: Proč z židovskimi glasili v domačem taboru, in narodi slovanski imajo dolžnost, da prisilijo svoje zastopnike odreči se takim glasilom. Dosledno je tudi gledati, da ne pride noben Žid ne neposredno, ne posredno k organu, ako se vstanovi kot osrednje glasilo za avstro-ogerske Slovane. Židje so bodo gotovo ponujali, samo da bi tudi ta motili vodo in pa lovili ribe zase. Predsodek, da ni možno izhajati brez Židov pri novinah, prihaja od opaževanja sedanjih razmer, ostane pa vendar predsodek, ki kaže, da se hoče ariško pleme ponižavati pod židovski neplemeniti in končno jako nizki razum. Žid brezuslovno proč od slovanskih glasil! To velja tudi za Slovane zunaj Avstro-Ogerske, in obžalujemo v slovanskem vsakostranskem interesu, da se zunanji Slovani niso mogli varovati pred Židi vsaj gledé na novinarstvo. Sicer pa zunanji Slovani to črno piko s posebnimi zakoni še veliko laže zбриšejo, nego avstro-ogerski Slovani in narodi v obče.

Dokler se ne prestroji „javno mnenje“ v Avstro-Ogerski, imajo slovanski zastopniki dolžnost, da vsako točko, ki je v interesu slovanskih narodov naše države, razpravljajo **obširniše**, nego bi bilo potrebno, ko bi imeli v monarhiji pošteno, pravično novinarstvo. V ta namen je dolžnost istih zastopnikov, da nabirajo gradivo za državni zbor **marljiveje**, nego je to potreba zastopnikom drugih narodnostij. Ne samo da se je tem slovanskim zastopnikom strokovnjaški bolj poučevati, ampak jim je premišljevati argumente iz domačega in tujega tabora veliko bolj, nego drugim zastopnikom.

Zastopniki neslovanskih narodnostij in strank ne opuščajo interpelacij in pritožeb v državnem zboru; Slovani imajo zato še večjo potrebo, a ravno v tem pogledu so slovanski zastopniki silno nemarni. Zanikarnost izvira tu prvič iz neskrbnosti, drugič iz obzirov, iz strahu pred terorizmom, ki ga izvršuje židovsko liberalno novinarstvo. Ti obziri so prava paradoksa v vedenju slovanskih zastopnikov. Obziri se poštevali tam, kjer zahteva stvar, objektivno, torej nepristranski premišljena, ne pa tam, kjer sodijo drugače iz predsodkov ali krivega pouka in strankarskega zavijanja. Ravno zato, ker so celó vlade pod vplivom jedino močnega židovsko-liberalnega časnikarstva, je treba ta vpliv slabiti in izpodkopavati s stvarnimi razpravljani in pojasnili. Ravno zato, ker molče nasprotne novine o pravih razmerah med Slovani, je treba iste razmere pojasnjevati v objektivnem, resnici odgovarjajočem zmislu. Ravno zato, ker se Slovani črnijo, je treba interpelovati zaradi te ali one omejitve tiskovnega zakona ali zborovanja tega ali onega društva. Ravno zato, ker ne prodirajo glasovi slovanskih novin do merodavnih in najvišjih krogov, je treba v državnem zboru daljša pojasnila, z dokumenti podprta, izjavljati.

Sicer prikrivajo nasprotne novine tudi razprave državnih zborov; ali tu je vendar ugodniše položnje. Prvič pride stvar neposredno ali po stenografskih zapisnikih do ušes vlade, in drugič se je nadejati, da vsaj naslovi in nekateri glavni stavki raznih točk in govorov pridejo tudi med zunanji svet. Tudi se viši krogi bolj zanimajo za zborovanja osrednjih zastopov, in ti krogi utegnejo zahtevati tudi zapisnike stenografske, da se preverijo sami o stvari. Vsekakor ostanejo izjave v drž. zborih zabeležene, da je možno na njih podstavi v saj nekoliko zavračati spreobračanje resnice po židovskih listih.

Slovanski zastopniki se torej jako zagreše, ako ne zbirajo snovi z vso marljivostjo [za osrednje in tudi druge zastope. Kolikokrat so očitali slovanskim zastopnikom plitvost, puhloglavost, ker so se zanašali jedino na moč večine glasov. Mnogo slovanskih zastopnikov pa ne zasluži priimkov plitvosti in nevednosti, pač pa zanikarnosti, nevestnosti in neopravičene bojazni.

Zaradi tega in označenih razmer sledi pa tudi za slovanske narode Avstro-Ogerske, da svoje zastopnike izbirajo vestniše, nego drugi narodi. Slovanski zastopniki morajo biti bolj, nego drugi, ne samo izobraženi, bistri, ampak tudi nezavisniši, marljiveji in vestniši.

Naposled se držé slovanski zastopniki z neopravičenim optimizmom preveč oportunističke politike, in v tem so celó sami seboj v nasprotji. Vsako državnogospodarsko, n. pr. železniško podjetje se snuje v pogledu na bodočnost, torej večjo ali manjšo trajnost, večji ali manjši vpliv v bodočnosti.

Za taka podjetja glasujejo tudi slovanski zastopniki ker želé odkritosrčno pospeševati državno gmotno moč in vzajemno občo gmotno korist narodov. Gledé na narodne potrebe pa se isti zastopniki zadovoljujejo s pridobitvami, ki so gledé na trajnost negotove, in katere more zopet odvzeti celó ista, še bolj pa kaka druga vlada.

„Javne mnenje“ pa vendar razglašá svetu, kakor da bi Slovani dosegali vekovite in velikanske dobičke. V tem pogledu bi bilo delati takó, da bi isto „javno mnenje“ po židovskih listih imelo povod zatrobiti o pridobljenih dobičkih in bi ne razglašálo vedno in vedno vsake mrvíce s trombo sodnjega dne. Zato pa bi morali vsaj odločniši zastopniki spregovoriti nekoliko tudi o zaresnih večih kulturnih potrebah; naj bi slišal vsaj državni zbor, kaj tiči pod onim „panslavizmom“, ki ga slikajo Židje n. Ogerskem in v Cislitaviji in pa z onim [kulturnim panslavizmom, ki ima nalogo, narode zadovoljiti, podeliti državi pravo civilizacijsko nalogo in isto držko utrditi na podstavi resnično trdnih uslovij.

Ravno sedaj je potreba pojasnjevati obče kulturne točke veliko bolj še, nego za prejšnjih dob. Kajti nikdar ni javno mnenje stvarij takó zasukavalo, kakor jih spreobrača sedaj.

Nikdar se niso velikonemške novine toliko veselile vspehov avstro-ogerskih židovskih novin, kakor sedaj; ta triumf, ki škoduje avstro-ogerskim interesom je treba izpodkopavati. To je patrijotska dolžnost. Zatorej se je nadejati boljšega delovanja vsaj onih zastopnikov slovanskih, ki niso še zapleteni ali kakor si bodi zavisni.

Javno mnenje se mora začeti čistiti v zmislu pravice, in ta bo koristila ne samo Slovanom Avstro-Ogerske, ampak tudi državi sami.

Javno mnenje židovsko je treba slabiti pred vsem in s sedanjim najvplivnejšim pomočkom, to je z odkrivanjem in razpravljanjem v državnih zborih in kolikor možno tudi po drugih zastopih, sosebno tudi v delegacijah Avstro-Ogerske.

Češko državno pravo.

Na Češkem so se zopet razvneli duhovi; Staročehi in Mladočehi očitajo drug drugemu mnogokaj zaradi vedenja v narodno-politiškem pogledu. Vendar pa na shodih in zborovanjih povdarjajo oboji zgodovinsko-državno pravo, so torej jedini gledé na glavni

cilj. Nemci pa nikakor nočejo ničesar slišati o istem pravu, in tudi Staročehi pripoznavajo, da ni sedanje obče položnje ugodno za naravnostno zahtevanje, da bi dosegli svoj cilj, do katerega, kakor trdijo, ima češki narod neporušeno zgodovinsko pravo. Vladimir Laman-

skij, profesor Peterburškega vseučilišča, pa dokazuje, da je ravno zaradi tega zapleteno in otežavljeno rešenje češkega vprašanja. Gledé na Slovence, pristavlja ta učeni slavist, je vprašanje manj zamotano, ker oni so že leta 1848. težali po združenji v zmislu narodne avtonomije. „Čehi pa se drže krepko načela historičnega prava in nočejo nič slišati ob razmejevanji s svojimi Nemci po načelu narodnosti. Zaradi tega da se mora za sedaj češko vprašanje še bolj nego slovensko izločiti iz kroga drugih slovanskih vprašanj. Češko vprašanje da je vsled nesrečnega zgodovinskega prava nerešljivo, da je nekaka politiška kvadratura kroga.“

Takó je pisal Lamanskij v 11. in 12. snopiči lanskijh „Izvestij“ Peterburškega Slavjanskega Blagotvornega Obščestva, in vsled tega so ga jako ostro prijeli zlasti listi Staročehov. Kakor nalašč so pozabili razloge, s katerimi je on utemeljeval svoj nasvet. Pozabili so Lamanskega učenost, pojavljeno v raznih delih, v katerih razodeva poleg vsega zgodovinsko-kritičnega razuma na vse strani blago srce do Slovanstva in blagohotno zanimanje še posebe do zapadnih Slovanov, torej na prvem mestu do Čehov in Slovencev. Obsojevalci imenitnega slavista prezrli so popolnoma nazore v razpravah, kakoršne je objavil n. pr. l. 1871. v knjigi „Объ историческомъ изученіи Греко-славянскаго міра въ Европѣ.“ Pa saj je še v istem 11. in 12. snopiči „Izvestij“ pridelal: „Če tudi se mora češko vprašanje in morebiti slovensko, izločiti, vsaj za najbližjo bodočnost, iz kroga slovanskega, vendar ne želimo reči s tem, da naj bi se mi, Rusi, ne zanimali za osodo Čehov in Slovencev, da bi jim ne želeli vsakoršnih uspehov v njih narodnih stremljenjih. Obvaruj nas Bog misli, pretrgati ž njimi naše bratske zveze, literaturne odnošaje, odrekat se udeležbi razprostranjenja njih ljubezni do ruskega jezika in literature, do slovanskega bogoslužjenja.“

Na napade, ki so sledili kljub tem jasnim izjavam in drugače znanim nazorom, je odgovoril Lamanskij v 4. in 5. snopiči „Izvestij“ t. l. med drugim tudi na to, kar se dostaje njegove trditve o zapletenem vprašanji češkega državnega prava.

On utemeljuje svojo trditev tako-le:

„Jaz ne vidim, da bi bilo možno poštovati verjetnim zopetno vstanovljenje historičskih prav korone sv. Vavla (Vjačeslava), ki je obsegala Češko, Moravsko, Silezijo in Lužico. Del Silezije in obe Lužici sti že uvrščeni v sostavo Nemčije; na Šlezko, kakor se zdi, imajo pravo, poleg Nemcev, tudi Poljaki; Čehov je ravno tam celo manj, nego Poljakov. Dosledno ni možno govoriti o povstanovljenji starega, ampak o vstvarjenji posebnega novega kraljestva iz Češke, Moravske in Šlezke. Jaz si ne morem predstaviti, kaj bi moglo prisiliti avstrijske cesarje na izločenje Češke, Moravske in Šlezke v posebno kraljestvo, s pravicami Ogerske, s posebnim zakonodavnim zastopstvom, celó z narodno vojsko (s češkimi Hon-

vedi). Meni se zdi, da bi bil tak akt od strani Habsburgov jednega pomena kakor izguba prestola, in celó kakor samomor, od strani avstrijske države pa nov akt samoporušenja.

Nemcev v Avstriji se ve da ni mnogo, ali v Cislitaviji (sosebo brez Galicije, Bukovine in Dalmacije) jih ne bo manj, nego Slovanov, t. j. Čehov, Moravcev in Slovencev.

Pa tudi Slovencem ni nikakega vzroka stati na podstavi zgodovinskega prava, katero je za nje naravnost pogubno. V namen svoje rešitve se jim ni potegovati za avtonomijo dežel, ampak za avtonomijo narodnostij. Nemško prebivalstvo Češke, Moravske, Šlezke, in celó vse Cislitavije, pa se bode vsegdar protivilo takemu izločenju Češke in Moravske v posebno poluzavisno državo.

Ali če je težavno in celó ne možno predstaviti si, da bi se moglo tako češko-moravsko-šlezsko kraljestvo vstvariti kedarkoli, približno s pravicami Ogerske, v sedanji Habsburški monarhiji, je še teže misliti si, kakó bi moglo ono dolgo biti, ali samo vzdržati se nekoliko let.

V taki deželi (Česki, Moravski, Šlezki), kjer bi bilo do 5 milijonov Slovanov in do 3 milj. Nemcev, bi ne mogla nobena vlada, opirajoča se na 5 mil. Slovanov, vzdržati se nasproti energičnemu, javnemu in tajnemu nasprotovanju 3 milij. Nemcev. Dà, poslednji bi našli si pomočni zaščit v cislitavskih in velikonemških Nemcih. Ali tedaj, mi odgovoré, javilo bi se na pomoč Čehom ostalo Slovanstvo, češ, da češko vprašanje ni zastoj ravno toliko slovansko, kolikor tudi nemško vprašanje. Meni se dozdeva, da Nemstvo in Slovanstvo, predno stopita v borbo, poskusita poravnati ta spor mirnim potom, t. j. z rešenjem češkega vprašanja z načelom narodnosti, ne pa z načelom zgodovinskega državnega prava Češke. Pa tudi po pravdi, ko bi se vršila in končala na korist Slovanstva, bi ono ne moglo nikdar želeti sebi pridružiti milijone Nemcev. Zatorej je treba vsekakor obrniti se k prejšnjemu predlogu, da bi Slovani Češke Moravske in Šlezke ostali Slovanstvu, a vsi obmejni Nemci pa da se ločijo od njih. S kratka, spor se more razsoditi mirno in poravnati v vzajemno zadovoljstvo z ugodnim razmejevanjem (določenjem mej).

Na to opomnijo neredko Čehi, da z oddeljenjem nemških severnih in severo-zapadnih okrogov Češka izgubi svoje naravne meje. To je resnica, ali velike nesreče ni v tem ne vidimo. Mnogo je držav, ki nimajo dobrih mej. Tako v Franciji in Nemčiji ni posebno ugodna vzhodna, in v Rusiji zapadna in pred vsem južnozapadna meja. Češko kraljestvo tudi z dobrimi naravnimi mejami ni imelo v tečenji vekov niti trohice one samostalnosti in nezavisnosti, katero so uživale takó te, kakor tudi druge države z neugodnimi granicami. Krepost ali trdnjava čeških granic ni zavirala Prusom ne v prošlem, ne v sedanjem stoletji prodreti v Češko in vzeti njeno stolico. Ako se more slovanska Češka zaščititi potem od po-

dobnih vdorov, zgodi se ne s temi ali drugimi gramicami, ampak vsled spremenjenega boljšega položaja Česke gledé na ostalo Slovanstvo. Po srečnem reševju slovanskih vprašanj, stoječih vsprejdi na vrsti, bo ono postalo tako silno, da slovanska Čehija nikakor ne bo potrebovala v svojo brambo čisto nemških okrožij. Prepuščeni izključno samim sebi, Čehi, kot historiško-politiška individualnost, pa se brezsilni boré z Nemštvom tudi pri primeroma boljših mejah, nego jih imajo sedaj.

Povstanovljenje českega zgodovinskega prava, po mojem mnenji, se ne dá nikakor izvršiti ob nobeni konstelaciji in možni spremembi zvez, ker češki Nemci (37%) so odločno proti temu, in ker je znatna večina českega

brezzemeljnega kmetstva ali tovarniškega delavskega stanu popolnoma ravnodušna nasproti političkim pravom korone sv. Vjačeslava, ne gledé na češko plemstvo in veliko duhovenstvo ali višo hierarhijo. Po takem ne manj, ampak prej celó več nego 50% vsega pomešanega prebivalstva Česke ne želi tega povstanovljenja državnega českega prava. V tem, po mojih mislih, je tudi vsa tragika sedanjega položaja Čehov, da so oni, vsled svojega zgodovinsko-državnega idejale, hoté ali nehoté zvezani s svojimi osodami z osodo Cislitavije, ta pa, s svoje strani, je zopet krepko zvezana z vso svojo prošlostjo, sedanjostjo in bodočnostjo z Nemčijo.

Češki shod v Pragi.

Ne 16. sept. t. l. zbralo se je na poziv dr. Riegerja iz raznih zastopstev in fiz raznih krajev čeških kakih 800 deležnikov. Dr. Rieger, prof. Braf, prof. Kvičala in še nekaj veljakov, imeli so večé govore. Razlagali so, kaj so dosegli Čehi za Taaffejeve vlade na narodnem, političkem, gospodarskem polji. Ne da se tajiti, povedali so mnogo resnic, in iz celot govorov je spoznati, da so stali pred izbranimi zastopniki naroda učeni in jako skušeni možaki. Srečna je bila misel, da so dali tudi nekaj pregled zgodovine českega naroda ter opominjali, naj bi se narod ravnal po britkih skušnjah, ki jih daje zgodovina ravno českemu narodu. Rieger je z vsemi pojasnili dokazaval, da se ni nadejati boljših vspehov po drugih potih, da je treba stopati korak za korakom. Kajti položje je tako, na Dunaji pa da vé vlada, in da vedó najviši krogi, kaj da so Čehi dosegli, pa tudi to, zaradi česar so češki zastopniki še vedno nezadovoljni. Pred vsem je Čehom ne do vlade, ki ni češka, ampak do tega, da se ohrani sedanja večina. Riegerju ni duvalizem najboljša osnova, da se bo moral še le obnesti v hudih časih, da pa poštevá razmere, in zato da Čehi pripoznava duvalizem; ravno zaradi tega pa naj bi se Madjari ne vtikali v tostranske zadeve sosebo tudi Čehom na škodo. Naštevali so tudi pridobitve in in nove zakone v gospodarskem pogledu, ki so se uvedli s pomočjo Čehov za sedanje vlade. Naposled se je izrazilo priznanje s pohvalo českemu klubu v daljši resoluciji. Ta resolucija pravi, „da češki poslanci se držé in se bodo držali zvesto državnega prava kraljestva českega in načela avtonomije čežele, avtonomije okrajev in občin, in da bodo zagovarjali nespremenljiva prava, moč in samostalnost cesarstva in najviše dinastije, ob enem imeli pred očmi varstvo prastarih pravic svoje domovine in natančno izvršbo jednakega prava obeh narodnostij domovine.“

Dr. Rieger hoče polagoma doseči izvršbo tega programa, priznava, koliko sovragov da ima češki narod.

On je sicer dosleden, ko priznava z jedne strani duvalizem, a z druge strani hoče varovati češko državno pravo. Nedosledni so Madjari, ki pobijajo to češko pravo. A kdor ob enem zagovarja moč monarhije, mora načelno postaviti se tudi proti duvalizmu in vsled tega tudi proti vsakateremu zgodovinskemu pravu, ki bi utegnilo slabiti isto moč celokupne države. Glede na moč cesarstva so zagovorniki duvalizma, kakor zagovorniki českega državnega prava v protislovju. Razlika gledé na Čehje je pa ta, da oni imajo nasprotnike v Madjarih in Nemcih, v tem ko Nemci podpirajo v svojem interesu duvalizem. Ta nemški interes seza takó daleč, da se celó Nemčija vtika v češka stremjenja. Ravno to pa je dokaz, da se utegne obdržati duvalizem, dokler bodo trajali sedanji notranji in zunanji vplivi, in da iz istih vzrokov ne dosežejo Čehi svojega državnega prava. S tem pa škodujejo Čehi sebi in drugim Slovanom, za katere ne morejo takó potegovati se, kakor bi bilo potreba. Čehi sami ne pridejo do narodne avtonomije, ker ne pridejo viši krogi do spoznanja, da je taka avtonomija potrebna državi in narodom. Drugim Slovanom pa ne morejo Čehi pomagati do narodne avtonomije, ker ne morejo rabiti drugega načela za se in zopet drugega za druge narodnosti. Tako puščajo translitavske Slovane na cedilu in Slovencem tudi ne morejo pospeševati narodne avtonomije, kakor bi jo, ko bi se postavili sami na stališče pravih narodnih avtonomistov.

Gledé na to, da hočejo Čehi postopati tudi na dalje korak za korakom, je pa vprašati, ali imajo zavarovalnico časa, da jih ne prehitijo. Kakor so skrbeli za različna zavarovanja na gospodarskem polji, čas zavarovati so opustili, in dr. Rieger je politik, ki vé jako dobro ceniti to točko političke varčnosti in varnosti.

Ako Staročehi z dr. Riegerjem na čelu povdarjajo toliko neugodne razmere, vprašati je, ali ni bilo šans ob velikanskih zahtevah, ki jih je stavila vlada ob raznih prilikah ravno po zopetnem vstopu v državni zbor? Ali

ni bilo potrebuo povdarjati, da, ako je treba podeliti državi vojno moč, je potreba vsaj jednako, utrditi tudi narode na trdni podstavi, na kateri ni možno več rušiti narodne enakopravnosti? Res, da bi bila utegnila levica podeliti, kar je storila desnica. Ali pa je bilo pričakovati, da bi katera si bodi vlada gledala mirno, ko bi ji zastopstvo večine prebivalstva odtegovalo svoje glasove? Mehanizem glasov vendar ne edločuje v tako važnih zadevah, ampak soglasje narodov, razodeto po zastopstvih.

Ako so se potrudili na Praškem shodu naštevati raznotere gospodarske vspehe, je opomniti, prvič, da so socijalnogospodarske preuredbe eminentno skupne, torej občega interesa za vse narode, zastopane v državnem zboru. Te zboljšbe v gmotnem pogledu bodo koristile gotovo tudi Slovanom; ali oni imajo pred vsem posebne interese, katerih Nemci nimajo, zato ker oni uživajo narodno enakopravnost popolnoma. Ravno to pa je glavno vprašanje, kaj so Slovani dosegli posebnega, njim samim potrebnega. Drugič pa se ni niti ponašati mnogo z novimi socijalnoekonomskimi zakoni; kajti njim nasproti stojé gospodarske žrtve, nenavadno velike zahteve potom novih davkov na raznotere, narodnim masam jako potrebne predmete. Narode je bilo treba takó rekoč odškodovati s socijalnimi reformami za davke, ki sezajo globoko v socijalno življenje.

Vprašati je naposled: Kedaj pride taka prilika, da bi se za žrtve zahtevala izvršba narodne enakopravnosti v velikem stilu, kakoršna se je vsiljevala sama

zadnja leta? Dà, sedaj bi utegnila kaka leviška večina tudi ustrezati; kajti morda nobena večina ne pride več, od katere bi se zahtevalo na veliko, in katera bi se zadovoljevala z malim. Dr. Rieger sam pravi, da je treba za malo politiko postopati drugače, nego za veliko; a desnica s češkim klubom je dajala v zmislu potreb velike politike, sama pa se je zadovoljevala z darovi male in malenkostne politike. Vsakdo vidi, da velika politika je zahtevala velikih denarnih žrtev in novih velikih davkov; to stališče pa je bilo treba zagovarjati pri odškodovanju, ako se mora celo za naravna in že zagotovljena prava dajati plačilo.

Desnica bi bila morala pojašnjevatí primerno stališče in bila bi več dosegla; to pa je doslej opustila, in zato ji moramo očitati, da je merila z veliko mero vladi, z majhno mero pa sebi. Ta politika je bila malenkostna, in naj bodo težave, ki se stavljajo še toliko hude.

Naj bi se obrnil razpor, ki je nastal med Staro-čehi in Mladočehi na dobro; naj bi se oboji poprijeli rešilnih stališč; naj bi jo ukrenjili takó, da bi prišla politika čeških zastopnikov na korist tudi drugim slovanskim bratom. To pa je možno samo, ako se pogodé za jeden princip, ki bo raztezal svojo moč na vse narodnosti, ki so potrebne izvršbe narodne enakopravnosti. Princip historiskega državnega prava pa ni niti Čehom ugoden, ker ima mogočne nasprotnike, in ker ga vrhu tega sofistika takó imenovanih nemških historikov uporablja in spreobrača ua korist velikonemške politike.

Peroi, pravoslavno selo v Istri.

Potpisna črtica. Napisal D. M. Obalovič.

Gotovo jo mnogo Slovanov v Avstriji, kateri ne vedó, da je v Istri „slovansko, pravoslavno selo.“ Bivajoč v obližji mesta Pulja (Pola), slišal sem večkrat praviti, da se nahaja kaki dve uri od Pulja „grška kolonija“, katera predstavlja jedno selo s cerkvijo i šolo. Slišal sem tudi, da so se „oni Grki“ z dovoljenjem našega cesarja pred nekimi stoletji naselili v puljskem okraji. Dvomil sem takoj ob začetku, da bi se istinito „Grki“ nahajali v puljskem okraji, in kar je še več, kakor pravi avstrijski podaniki. Ker so namreč prebivalci onega sela — imenuje se Peroi — grško-iztočne vere, imenujejo jih istrski Italijani Grke, tako tudi preprosti domači Slovani. — Po večkratnem popraševanju zvedel sem pa, da ti „Grki“ govore slovanski, a tudi to mi ni bilo dosti jasno, ker vedel sem, da med pravimi ister-skimi Slovani ni pravoslavnih kristijanov. Da bi se osebno preveril o istini ljudske govorice, napotil sem se torej neko nedeljo v isto selo z dvema drugoma, katera sta bila pohodila isto selo že večkrat poprej. In ker sta bila znana s popom imenovanega sela, sklenila sta me tam

predstaviti. S tem bil sem i jaz zadovoljen, ker mislil sem si, da pri popu lahko pozvem kake podrobnosti. Korakajoč iz Pulja kakih sedem četrt ure, dospeli smo do onega sela. — Že od daleč vidi se selo, povoljno čedno lepó število, večinoma belopobeljenih hišic, katere so zidane vse iz domačega istrskega kamenja. Od daleč zapaziš cerkev, z lepim visokim zvonikom. Cerkev od zunaj ni kaj znatna, vidiš le gole stare zidove, razun prednje strani ali „fasade“. Ali selu se častno pristuje zvonik, kateri je sezidan iz lepega rezanega kamenja. No, in ko smo potem stopili v cerkev, zapazil sem, da se notranj, deli mnogo razlikujejo od zunanjih, ter da se tamošnji prebivalci gotovo brigajo za „kučo Božjo“. I kakor sem pozvedel, ima cerkev mnogo tisoč forintov imetja, pa saj je znano, da pravoslavni kristijani mnogo darujejo v cerkvene namene. Za cerkvijo je pokopališče, na katerem je mnogo grobov z velikimi ploščami iz rezanega kamenja. Tudi zapaziš tu nekaj še dovolj lepih, kamenitih grobnih spomenikov, na katerih so vrezani napisi v cirilici. Razen pravoslavne cerkve so v Peroii polupodrtine majhne

katoliške cerkvice. Možno, da je bila sezidana ta cerkva i služila, še predno je bilo selo po pradedih sedanjih prebivalcev ustanovljeno. Sicer pa je tudi nekaj katolikov v tem selu, kateri pa spadajo v še ne pol ure oddaljeno katoliško župnijo „Fasano“.

Razen pravoslavne cerkve imajo prebivalci Peroia še svojo narodno šolo. Nad vrati šolskega poslopja postavljen je v cirilici i latinici napis: „Начална школа“ — „Narodna škola“. Uči se v imenovani šoli razven srbskega pravopisja še latinsko, ker otrokom se je vaditi tudi v učenju italijanskega jezika. Ko sem popu omenil o tej stvari, rekel je, da je to potrebno, ker imajo seljan vedno z mestom (Puljem) opraviti in jednako s seljani iz Fazane. Ujemal sem se tudi jaz malone o tej stvari s č. g. popom, vendar pa vsak dobro zna, da se Italijani nikoli ne učé radi Slovanov slovanskega jezika. Učitelj imenovani šoli je mlad pop, ali prav za prav duh. pomočnik, ker „župe upravitelj“ je pope Ivan Maričević.

Po številu hiš bi sodili, da broji Peroi gotovo blizu 500 duš, a temu ni tako. Peroi šteje danes samo 236 prebivalcev. Leta 1836. bilo je pa v tem selu celó do 386 prebivalcev! Večega števila pa ni selo nikdar doseglo. Od leta 1836. začelo je število vedno bolj padati i padlo je do danes za 150 duš, torej poprečno okoli 3 duše na leto! Ne vé se skoro, kaj je krivo temu, in bati se je, da selo ne izmrje popolnoma. Že sedaj morajo se tam ženiti v bližnjem sorodu. Nekateri narodnjaki. (i pop sam) so tega menenja, da bi se zopet „kolonizovalo“ selo in sicer s „pravimi Črnogorci“. Ves preprosti narod se pa temu odločno protivi.

Prvi prebivalci sela Peroia došli so leta 1658. iz Črne Gore. „Avstrijski car“ je dovolil, da so se naselili i ustanovili tu v Istri v selo Peroi. (Tako je povedal č. g. pop Maričević Ivan iz cerkvenih listin). Ker je Peroi v Puljski okolici, spada to selo pod mesto Pulj ter voli z drugimi seli okolice vred i poslanca v puljski mestni zastop in uživa od nekdanj sploh vse pravice „pravih avstrijskih državljanov“. Ali i Peroici dobro poznajo Frana Josipa cara, ker videl sem po hišah tega sela podobe svetlega vladarja našega.

Ker so prebivalci sela „črnogorske krvi“, uprav zató hoteli so nekateri rodoljubi, da bi se poklicalo iz Črne Gore nekaj družin, katere bi se tu ustanovile, da bi se ubranilo takó nadaljnje izumiranje, i da bi se vsaj tako ohranilo „jedino pravoslavno selo v Istri“.

Lanskega poletja so se vršile v Peroii velike cerkvene svečanosti; prišel je v selo sam vladika iz Zadra, cerkveni vrhovni glavar „Dalmatinskih Srbov“. Ta „cerkveni vladar“ je jako žaloval nad vidno mrljivostjo sela Peroia. Priporočal je tudi on skrbno, da bi se tam naselilo nekaj novih družin, da bi se tako dal ohraniti spomin na pravoslavno vero v Istri. Pa tudi njegove besede bile so brez vspeha, čeravno Peroici visoko spoštujejo svojega cerkvenega glavarja. Peroici nečejo niti

slišati o nikakem novem naseljenju. In vendar bi v Peroi živel lahko še dvakrat toliko ljudij. Tu je še mnogo neobdelane zemlje, katera je jako rodovita, kjer bi se napravili dobri vinogradi. Na tej rodovitni zemlji raste, rekel bi, izza vsakega kamenja trta. Mnogo zapuščenega sveta, na katerem se tu pa tam pase kaka ovca, dalo bi se spremeniti v lepe vinograde, in sploh živilo bi se na stotine pridnih ljudij. Ko bi imeli na pr. Keraševci toliko in jednake zemlje v svojih selih, vedeli jo bi gotovo obrniti na večo korist. Sedanji prebivalci Peroia morali bi torej novim naseljencem biti še hvaležni, in in še sami bi morali skušati pridobiti naseljencev. Ako pojde tako dalje, selo izumrje, in pustili bodo mnogo svoje rodovitne zemlje za „Karnije“ i „Furlane“, ki se pognezdijo polagoma.

Razven mnogo rodovitne zemlje, imajo Peroici še morje. Čudno je pa, da se ti ljudje nič z ribštvom ne pečajo. Koliko družin bi utegnili živiti se „od morja“, sosebno ko je Peroi tik morja! Peroici vzeli naj bi si v vzgled v tem pogledu Kontoveljce (Kontovelj, selo v tržaški okolici); ti ljudje so blizu $\frac{3}{4}$ ure od morja oddaljeni, in kar je še več, njih selo stoji visoko na hribu, tako da morajo zeló navkreber težko cesto hoditi, in vendar so oni med prvimi ribiči v tržaškem okraji. Selo Peroi je pa le par minut od morja oddaljeno, in vendar se tam nikdo ne bavi z ribštvom. Peroici potrebujejo več gospodarskega pouka. Želeti bi bilo tu deliti poučnih knjig, oziroma časopisov, sosebno gospodarskih, med ljudstvo. Ali bi ne mogli morebiti srbsko-dalmatinski rodoljubi kaj zato skrbeti, ali pa bogata srbska „kolonija“ v Trstu? In ni li med dalmatinskimi Srbi nijednega društva, katero bi moglo onim ljudem pomagati v tem obziru!

Prebivalci Peroiškega sela govore malo ne vsi po dva jezika, t. j. razen svojega materinega srbskega jezika, še italijanščino. Med svojo srbščino pa vpletajo, žalibog, že mnogo tujih, italijanskih besed — „po stari slovanski navadi!“ Nosijo se Peroici kakor drugi domači, stari slovanski istrski prebivalci „u Puljskem kotaru“. Ženski spol nosi se pa že bolj po laško ter jel je svojo narodno obleko vedno bolj opuščati. Nad vrati gostilnice i prodajalnice sela zapazil sem pa celó le italijanska napisa. Kdor pozna razmere, — bolje veliko popustljivost v narodnem obziru med primorskimi Slovani, ne bode se temu mnogo čudil.

Ko sem si s prijatelji selo malo ogledal, šli smo v selsko gostilno, katere gospodar je brat popa g. Maričevića. Gostilničar je res orjaške postave, i že z obraza čitaš mu „pravega Črnogorca“. Naš gostilničar Spiridijon bil je dosti vljuden in prijazen z nami. Potem smo obiskali tudi popa. Njegovo prostorno, primeroma lepo bivališče je čedno obzidana hiša z malim dvorcem. Pri velikih vratih na dvorišče čakal nas je pop ter nas vidno prijazno sprejel. Po kratkem predstavljenju nas je vedel

pop v zgornje prostore svojega stanovanja, kjer nam je predstavil še „popico“ i hčericu svojo. — Usedli smo se potem v bližnji sobi, kjer nam je č. g. pop Maričević skazal svojo gostoljubnost. Soba ni bila kdo si ga vedi kakó čkusno opravljena, a dovolj za sprejem gostov, po stari slovanski navadi. Razen navadnih rečij, visele so na zidu v skupnem okviru doprsne slike „Osloboditeljev Balkana“. Bil je tu umrl car Aleksander II., sedanjí car Aleksander III., rumunski kralj Karol, srbski kralj Milan Obrenović — Črnogorski knez Nikita, veliki knez Mihael, potem še slavni generali: Gurko, Skobeljev,

Radecki i dr. Pop, č. g. Maričević, je velikanske postave, a črna njegova brada dopolnjuje ga v vsem kot pravega Jugoslavana, Črnogorca. Prištevati je pa č. g. Maričevića onim pravim možem, kateri ne poznajo razločka med raznimi Slovani, bodisi v narečji ali verski razliki. In ravno takih mož nedostaje nam menda med Jugoslavani. Takih mož trebalo bi na pr. v bližnji Slavoniji.

Iz pogovarjanja smo še posebe zvedeli mnogokaj o značaji Peroicev, in zares ni mi bilo žal, da sem obiskal tudi jaz nenavadno primorsko selo v najjužnišem delu Istre, pravoslavni Peroi.

P s o g l a v c i.

Zgodovinska slika.

Česki spisal Alojzij Jirásek.

Poslovenil Vacerad.

(Dalje.)

Anica je ne odgovorivši vzdihnila globoko in ne blagoslovljajoč rok stare tašče, ki so rešile te svo-boščine, je v duhu pomislila na to, kar jej je rekla v koči:

„Bolje, da se bojimo, kot pa kesamo. Samo da se ne bi kesali — toda prepozno! —

Mladi Kozina je bil zdaj zares zadovoljnejši. Mučna doba notranjih razporov in bojov je minila. Bilo je odločeno. Boj je nastal, veljava in zaupanje vseh mu je bilo kot nagrada za to, kako so gledali nanj prej celo njegovi najboljši znanci, da sama mati. Sešel se je s svojim možkim srcem, v katerem so gospodovali do te dobe le žena in otroka.

Bil je pripravljen k vsemu, da bi se le dobojevala borba, katera se je začelši z žalostjo obračala sedaj na dobro. Samo jedno ga je težilo in napolnjevalo s skrbjo.

To so bile vesti naznanjajoče, da Postřekovljani niso prišli gonit, kakor je ukazala gosposka, da so za njimi odrekli Hodovljani vožnjo, katero so zahtevali iz grada. Nato so počenjali že drugod podobne stvari: v Straži in Tlumačevu niso dali za božič plače in niso poslali mlatičev v gosposke skednje. — Vedel je, da je sedaj, dokler ni končana pravda, to velika hiba in orožje v roke gosposki.

„Prokurator“ Syka se je zlagal ž njim popolnoma.

„Pravdamo se zaradi krivic, ki nam jih delajo, in zraven bodemo še kaznovani“, menil je župan, ko je sedel Kozina na županiji zvečer one nedelje, ko je bila njegova Anica pri stari tašči. Ko sta se tako razgovarjala in razpravljala o tem, da je treba povsod prigo-varjati in ukazati županom, naj ne dopuščajo takih stvari, je stopil v sobo Matej Pribek. Važni, resni njegov obraz bil je nekako razvedren in v očeh mu je žarelo, ko jo začel sam, brez vprašanja:

„No, niso še pomrli vsi Hodi!“

Župan in Syka sta spoznala kmalu, kaj je mislil s tem. Začel jima je pripovedovati novico, katero je prinesel iz mesta, da se je v Pocinovicah sprijel mladi Šerlovský hudo z gosposkim logarjem, čudo, da ga ni usmrtil.

„In zakaj?“ vprašal je Syka.

„Hotel mu je vzeti puško —“

Syka je molčal, praskaje se po dolgo-lasi glavi, Kozina pa tega dejanja naravnost ni pohvalil. Pribekov obraz se je stemnil; za trenotek je gledal ostro na oba Hoda, potem je spregovoril:

„In kaj mislita, ali naj si je dal vzeti puško in naštetí na hrbet, potem pa še le iti k prokuratorju?“

„Imel ni iti v gozd —“ odvrnil je Kozina.

Matej je udaril s pestjo ob mizo,

„To praviš ti Kozina?“

„Dà, sedaj nima hoditi nihče v gozde. To je voda na gosposki mlin — Dobili še nismo pravde — Dokler pa —“

„Dokler nas ne oklestijo z okleščekom. O Kozina, tam na Dunaji nam ne pomagajo, tam nam le pošteno dajo pod nos. To je naša pomoč!“ in Matej je dvignil svojo mogočno čekano, s katero je zavihтел po zraku. „Pred temi bi se tresla gospoda, a ne pred temi prokurator-skimi škrici.“

„No za to je še dosti časa“, odvrnil je Kozina, „in verjemi, da ti tepeži lahko pokazé vse.“

Syka, ki je pritrjeval, je hotel nekaj pristaviti, kar so se pred županijo ustavile sani, in takoj na to je stopil v sobo stari Krištof Hrubý iz Dražinova.

„O vi tu,“ začel je veselo. „In čemu se kisaš ti, Matej, in ti Ivan, kaj si tako rdeč kakor piruh!“

Syka mu je razložil ob kratkem. Belolasi kmet je položil roko na Pribkovo ramo in pogovarjaje rekel:

„Ti si še izmed onih starih, dobrih Hodov. Toda sedaj je drugačen čas. Čekana ne premore vsega, in morda je niti treba ne bode.“

Tu je segel pod plašč in potegnil izpod njega pismo, rekoč, da je je dobil ravno danes popoldne in da je dal takoj zapreči, da jim prinese to novico. Bilo je z Dunaja od postreškega Psutke z Joštovim pripiskom. „Prokurator“ Syka je dlesknil s prsti, ko je čital. Pri dvoru so priznali pritožbo Hodov, in odrejena je bila komisija, da preišče njihov spor z gospodom Albenreuthskim. Ko je Syka čital, nagnil se je Kozina k njemu. Zardel je od prijetnega iznenadjenja. Stari Hrubij, akoravno je že vedel vsebino pisma, je poslušal znova jako pozorno, ko je Syka poluglasno čital. Starčev obraz se je smehljalo. Samo na Pribku ni bilo poznati živega veselja.

„To še ni konec. Do razsodbe je še daleč“, menil je. „Kaj je to, komisija?“

„Kaj je to?“ rekel je živo Kozina, ostal in razvneto govoril k Pribku. „Kaj je to? Saj se še spominjaš na oni perpetuum silentium, ko so naznanili našim očetom in dedom, da ne veljajo naša prava nič, da nobenih nimamo, naj se niti ne oglašamo. Saj še nisi pozabil, kako so se prijemali za glavo zaradi teh dveh latinskih besed, kako so togovali, kleli, solzili se in tarnali. Prašaj vašega očeta. In ako si pozabil na to, tako še pomniš, kako se je smejal Lomikar, ko so gorele naše svoboščine v ognji! Misli je, da je amen — da je po vsem. — In to ni!“

In Bog da, da ne bo! pristavil je belolasi družinski župan. Pribek je molčal poslušaje s stisnjenima ustnoma in mračno upiral svoj pogled na čekano, katero je držal s svojima žilavima, težkima rokama.

XIV.

Stari Krištof Hruby, njegov sinovec Kozina in Syka so se veselili odkritosrčno nad prvim vspehom, zares važnim, katerega so dosegli v svoji borbi z Lammingerjem. Ž njimi so se radovali, hitro ko se je raznesla ta vesela novica, po vsem Hodske in še bolj, živeje. Že poprej je vzbudila povsod nado vest, da je cesar poprašal po Hodih; ta nada je vzrastla v zaupanje, ko so došla pisma advokata, Jošta in postreškega Psutke. Sedaj je pa že odrejena komisija! Pri dvoru spoznavajo, da imajo Hodi prav, da se jim je delala krivica in se jim dela, in ta komisija bode potrdila to, mora, kajti kar sta delala ž njimi Lammingerja, pokojni in sedanji, to je v nebo vpijoče! Kar je črno, tega ni možno spremeniti v belo!

Vsi so se veselili, da se znebé zoprne gosposke, seveda ne sluteč, da je trhanovski gospod ob onem času, ko je došla ona vesela vest Krištofu Hrubemu, že nekaj dni vedel ob odrejeni komisiji in da je delal on za uničenje te radosti v istem trenutku, ko se je razradostilo vse Hodske. Bil je v vsem nekaj korakov pred svojimi kmetškimi protivniki sam zveden v pravu, bogat, znan pri dvoru in uradništvu in v boljši zvezi z Dunajem.

Prvi vspeh je iznenadil samega prokuratorja Syko. Do tega trenutka se je bal v duhu moči in grajskega vpliva, tudi tega, da bodo oni opravili ravno tako kakor njihovi očetje. Vendar, odkar je bilo gotovo, da so odredili pri dvoru komisijo, da jih niso zavrnil kar naravnost, in to po oni nesrečni zapovedi o večnem molčanju, je tudi Syka upal zanesljivejše. Kako se ne bi veselili tudi ostali, ki poprej še tistih skrbij niso imeli, ko on? In še nekaj je dajalo vsem srčnost. Povsodi je bilo sedaj, kakor bi ne bilo tlake, malokdo je poslušal grajskega birača, in oni, ki so hodili prej v gozde skrivaj in po noči, lovili so sedaj smelo, meni nič tebi nič. Gosposka je grozila, grozila in zahtevala kazni, logarji so branili — toda kaj je bilo to proti prejšnjim časom? Za četrtino vsega tega bi bili gospodje zaropotali drugače, in vsak bi tu zlo naletel. Očividno je, da se gosposka obočavlja, da nekaj čuti, a vendar si tako ne upa, kakor drugekrat.

Tako so večinoma mislili tudi župani, in zato so se nemalo čudili, ko je ukazal Kozina tu in tam po Iskri, da naj se zadrže mirno, ali pa, ko je rekel to sam nekaterim ustno. Kleneški župan Ecl, kateremu so nadeli ime Veseljak, smejal se mu je, in ko je opomnil nato tudi postrekovskega Brychto, zakričal je ta divji kmet srdito:

„To ti je zatrobil gotovo oni vaš prokurator v ušesa!“ Menil je s tem opreznega Syko, ki je majal važno z dolgo laso glavo, kedar se je razgovarjal ž njim Kozina o teh stvarih, pristavljaje, da začenja gosposka zadnji čas nekako novo struno, zahtevajoč opravila in dela, kakoršnih od pamtiveka ni bilo na Hodske.

„Povem ti, ker to ne gre tako, hoče drugače. Samo zbada nas in draži, da bi bili tepeži. Toda ravno sedaj moramo molčati, da bi se ne mogli pritoževati čez nas.“

Tako je razkladal Syka, gredoč s Kozino skozi vas. Toda jedva je izgovoril, je že obstal in Kozina tudi. Poslušala sta hrup in krik, ki se je razlegal po vasi. Ko sta šla nato med plotovi dalje, spoznala sta, da je to pri Pribku, pred čegar hišo se je nakopičilo mnogo ljudi, velikih in malih. Predno sta dospela oba Hoda tja, odprla so se z močjo vrata Pribkove hiše, in skozi nje je planil hitro, v begu, trhanovski sodnijski birač. Takoj za njim je šinil Pribkov beli, kosmati Volk, divje lajaje in v birača režeje. V tem je tudi že stal med vrati Matej Pribek, samo v hlačah in telovniku, grozeč za biračem z desnico, v kateri je držal svojo hrastovo čekano.

Zbrani so imeli nad tem očividno veselje, namreč nad grajskim biračem, ki je prišel v hišo kakor pav in opravil ukaze iz grajske pisarne ošabno, gospodovalno kakor gosposka sama. Poslednji čas je njegova slava močno padla — in sedaj beži kakor tat! Bilo je zares smešno, ko je odganjal Volka, ki je divje režal vanj.

Samo Matej Pribek se ni smejal; ves razburjen, razjarjen je gledal molče za grajskim slugo, ne meneč se za okolo stoječe, niti za hčer, ki je prihitela za njim.

Še le sedaj se je obrnil, ko sta prišla k njemu Kozina in Syka ter ga vprašala, kaj se je pripetilo tu.

„Fi — onega! Prišel je ukazovat kakor milostivi gospod! Hotel je nekak davek, kojega nisem plačeval nikdar. Češ, da so našli to nekje v pismih! Plačevali ga niso naš oče, kar so začeli hoditi in ded tudi ne! Izmislili so si to le zavoljo mene. Morda nimajo kaj za pust. In če ne plačam, da bode bajé zlo. Glej! Toda to še ni dosti! Celo to, da ukazuje gospod, naj pride Manica, čujete, ta-le moja hči, na grad lan prest. Ti škriješ! Jaz ti nekaj naredim! Še izgovoriti ni mogel. Ta jo je rezal, ali sta videla?“

„To so si izmislili res zavoljo tebe“, menil je Kozina.

„Sedaj bodo pa zopet to zasukali tako, da si izgnal biriča in naščuval psa nanj“, dostavil je Syka.

„In kaj naj bi bil storil? Na — saj razumem! Molčati bi bil moral in iti k prokuratorju!“ odgovoril je Prišek ostro, gledaje s Kozino na Syko. Razumela sta, kam meri.

„Midva z Volkom sva opravila to boljše“, pristavil je posmešno in vsi okoli so se spustili v smeh.

Samo Kozina in Syka se nista smejala; Kozina se je spomnil, da ima njegov tovariš prav, ko je prej menil, da dela to gosposka vse nalašč, samo da bi dražila in provzročila kak nemir. —

To se je zgodilo proti koncu predpusta, malone prav pred zadnjimi pustnimi dnevi. Dudak Gregec Iskra je bil sedaj malo doma. Vedno so ga vabili, da igra sedaj tu, sedaj tam. Njegov stari slepi oče je hodil ž njim. Jedva sta vse opravila. Več let že ni bilo tako veselega predpusta. Mladina je plesala kakor divja, in ubranili se niso celo starejši, ki že dokaj časa niso poskusili nog v plesu. Vse je bilo prosteje, veseleje.

A Iskra Gregec je imel še drugo veselje. Prej, kedar je igral na dude, pozabil je na vse na svetu in je upiral oči samo na plesalce in plesalke; le k vrču se je tudi obrnil, in to precej pogostoma. Sedaj pa, in naj je bilo tudi najživeje v kolu, naj so prepevali mladeniči Bog vé kako, udarjali z ного ob tla, sukali plesalke okoli sebe ter jih privzdigovali, sedaj je bil pogostoma v mislih druge — a vedno na enem mestu, na svojej samoti. Mislil je na svojo mlado ženo, ki mu je odkrila, da ne bodeta več tako sama, da leta vrana že nad kočo. — Zavoljo tega je imel dudak neizmerno radost. Od tega časa ga Rotiji ni bilo treba niti opominati — požuril se je domov sam in se ni klatil po nepotrebnem. Sedaj ga je zopet bolj veselilo doma, in šale je uganjal še bolj, nego prej. Všeč mu je bilo, da je prišel pust, da bode v kratkem že konec tega klatenja in ponočevanja. Ravno je pripovedoval to i Rotiji, ko si je v torek takoj popoldne deval dude na rame, napravljaje se k odhodu.

„In kaj je prišlo to Brychti na misel? vprašala je Rotija.

„No, Lomškar bo imel veselje —“ odvrnil je Iskra in se zasmejal.

„Toda kaj porekó na Oujezdu?“

„Saj pojdem tudi tja, in med tem opravi to oče z Jakcem“.

Zares je prišel tudi Konopškov Jakec, Gregčev učenec, po slepega godca, da bi ga peljal v vas, kjer bodeta igrala skupaj, dokler se Iskra ne povrne iz Postřekova. Rotija je ostala sama doma.

Ob tem času je spremljal Kozina starega strica Hrubega iz Dražinova, ki se je vračaje iz mesta oglasil se na Oujezdu.

„Čudno je vendar, da nam ne piše niti Jošt niti oni Štraus ničesar“, govoril je Kozina. „Mislil sem, da pride posel, in sedaj ni niti njega, niti pisma —“.

„Pota so slaba in snega povsodi dosti. Nimam še strahu. In potem — taka komisija! Ta ni takoj gotova. Gospoda da čakati nase“.

„Tudi jaz sem tako mislil. Potem mi je pa še šinilo v glavo, ni-le dal Lomikar posla vjeti“.

„Kaj takega bi ne mislil“.

„In kako to — predčerašnjim, že po noči, sta dva moža ustavila Iskro, ko je šel iz mesta. Preiskala sta ga — imel je jeden tolar — toda tega mu nista vzela, iskala sta nekaj drugega. Gotovo sta čakala nanj.“

Starec je zamišljeno zmajal z glavo, potem pa rekel:

„Prav imaš, Kozina. Lomikar je zmožen vsega. Ko je ukradel svoboščine, zakaj ne bi plenil ob potih. Hočemo biti torej oprezní.“

Ko je spremil potem Kozina strica, ustavil se je v gostilni, kjer so že pele gosli starega Groge in Konopikove dude. Ko je mladi kmet ustopil, a ne zapazil svojega tovariša, kakor je upal, pristopil je k godcema, hitro ko sta doigrala. Mladina okrog vrisčec se zato malone zmenila ni; toda ko se je nato Kozina nakrat obrnil od starega dudaka, pustil polni vrč na mizi in se jezno podal ven, tu so že popraševali, kaj se je zgodilo. Mnogi, ki so gledali ven za njim, povedali so, da ne gre domov, temveč kakor da bi jo ubirali iz vasi ven. Stari dudak je vedel na njihova vprašanja samo to, da je vprašal Kozina po njegovem sinu, in ko mu je on, slepi dudak, povedal, da je šel sin na nujno povabilo Brychtovo v Postřekov, kjer se morda nekaj kuha, tu se je Kozina takoj podal proč.

Ta je bil gotovo že iz vasi ven, stopaje s hitrimi koraki po razhojeni poti. Solnce je sijalo, in v njegovem svitu se je lesketal zmrznjeni sneg. Tudi črni gozdi kakor bi se vzdramili iz svojega sanjarjenja ter iz svoje tuge, veseleje se črtajoč skozi jasni zrak. Mladi kmet se niti ozrl ni okoli. Le proti Trhanovu in potem v stran proti Postřekovu je upiral svoj bistri pogled. Šel je nekako po ovinku, gredoč okoli trhanovskega grada, čegar beli zidovi so se svetili v solčnih žarkih. Na gradu in okoli je gospodoval globok mir in pokoj, kakor da bi niti ne bilo v torek o pustu.

Kozina, ognivši se Trhanova, je hitel dalje proti Klenču; že se je bližal vasi, tu, čuj! Zaječali so prodorni glasovi, potem vriskanje, in zopet godba, na vso moč šumna. Že je tudi zagledal med hišami, razprostrtimi po precej strmem rebru, množico ljudij, vzlasti na obširnem prostoru, tam kjer je stalo, kakor je vedel dobro, poslopje Adama Ecla, Veseljaka. Bilo je tu polno različnega ljudstva, iz Klenča in Postrekova, in videti je bilo tudi nekatere iz Dražinova. Zbor je bil šumen, kričeč, smejoč se, pevajoč in tudi precej pisan. Tu možje v kožuhih ali v plaščih, tu sinovi v vezelih kožuških, žene in dekleta v dolgih, sivih kožuhih, z jančevino podšitih, v suknjicah, na glavah robce različnih barev — nad vse te pa so se odlikovali jezdec, katerim je bila večina zbranih v spremstvo.

Ti čudni jezdec so stali v prostem polukrogu pred lesenim poslopjem Ecla Veseljaka: na desnem krilu na suhi kobili je star Žid, grbasto sedeč, krotil kimajočega konja, da bi se mu ne splašil, tako da se je hodska mladina, ki se je gnetla okoli, glasno smejala. Poleg njega na vrancu je vrag vrtel grozno z očmi in iztegoval jezik, rogajoč se smrti, na belcu poleg njega sedeči v snežnobeli plahti, držeči v levi roki dvigneno koso. Poleg smrti je sedel ves s slamo ovit jezdec na konji, z ravno tako prevlakom pokritem. Na strani slamnatega jezdec napihoval se je na krasnem sivcu tolst Bavarec v rudečem telovniku, v širokem klobuku pisano s trakovi in pozlatinami okrašenem. Njegov krajan, jednako oblečen samo da še debelejši, prepiral se je s konja z dvema Židoma, isto tako na konjskih parah sedečima, kakor njun jednako-verec na desnem krilu.

Pred jezdec je stalo v polukrogu devet dudakov, s kojih raznobarvene čepice, obšite s kožuho, so plapolali trakovi, „pangelci“ in petelinovo perje.

Komaj so prenehali, že so na migljaj Iskre zagodili novo. Bila je to nečuvna godba! Devet dudakov h krat!

Povsodi so si pravili, da sta napravila to Veseljak in Brychta. Čudo da se niso tresle kočje od teh prodornih glasov in nikakor ni bil čudež, da je pred dudaki plesal celo medved iz grahovine, katerega je držal neki deček, prečudno, pisano oblečen na verižici in ga zdaj pa zdaj potipal s polenom.

Ta vriščeča množica, maskare in dudaki so očitno čakali nekoga, in ravno, ko se je Kozina že bližal, razumel je, kdo je to, čeprav je to slutil že prej. Na lesenem opaži, kateremu nasproti je stala tolpa, se odpro duri in skozi nje stopi na lesen mostovž, priklanjaje se, postřekovski Brychta in za njim Veseljak, nekoliko mlajši. Brychta nese v roci dolgo in debelo toporišče, s čegar gornjega konca visé stari jermeni in vozlate vrvice. Ko se postavi na odprto mesto mostovža, dvigne ta velikanski bič, opiraje se z rokama ob ograjo. Ecl Veseljak, ki je obstal poleg njega, namigne dudakom z roko, da naj prenehajo. Množica umolkne sama od sebe; pogledi vseh so uprti na Brychto zardelega obraza, na njegov bič, vzlasti pa na Veseljaka, ki začne oglašati resno kakor duhovnik z lece, da sta se zgodili dve nesreči, dvojno velika tuga, da je objela vse in to: da umira vsem dragi gospod Pust in da bode jutri pokopan; pred njim pa da je umrl grajski korobač, katerega je videti tu. In ker je ta tako dolgo vse tolažil in osrečeval, je krščanska dolžnost, da ga spremijo vsi ker Bog tako hoče, k večnemu počitku in za njim zaplakajo. —

Očitno niso rekali Eclu zastoj Veseljak. Svoj govor je govoril resno in s takim obrazom, da se tolpa zdolej že med govorom ni ubranila smehu. Sam vrag se je smejal, in na smrti je bilo opaziti, kako od smeha z glavo maje; jeden izmed Bavarcev pa se je od smeha kar tresel.

(Dalje pride.)

D o p i s.

Przemyśl, 11. sept. V 16. št. „Slov. Sveta“ omenil je pisatelj teh vrstic v sestavku o „Galiških razmerah“ med drugim tudi, da ima v mestu Przemyślu menda jedina „Narodna trgovlja“ ruski napis (v cirilici) nad svojimi prostori. No, temu pa ni povsem tako. Zastopništvo banke „Slavije“ ima namreč tudi napis v ruskem jeziku, in razen tega ima še i podružnica „kreditne banke za Bukovino i Galicijo“ napis v imenovanem jeziku. Ruske napise pa v tem mestu na prste sešteješ! Da premaguje poljski živelj nad ruskim v Przemyślu, krivi so po našem menenju jedino Židje! Židje predobro vedo s kom jim je potegniti, predobro vedo, da v Galiciji ne vladajo Rusi, temuč Poljaki. Poljskemu plemstvu pa se nočejo Židje zameriti radi Malorusov! Židje prištevajo se

navadno sami Nemcem, i njih imena so popolnoma nemška, a kljub temu jih je imenovati pospešitelje poljskega življa. Razen svoje hebrejščine i nemščine, jim je prva „poljščina“. Na mnogoterih židovskih prostorih vidiš napise jedino v poljščini, na drugih pa v poljskem i nemškem, oziroma poljskem i hebrejskem jeziku. Mesto Przemyśl moralo bi se prav za prav imenovati „židovsko mesto“ kajti jaz bi sodil, da tam židovstvo broji vsaj 65% vsega prebivalstva! Ako bi se hotel kdo prepričati o tem, šel naj bi v soboto (židovski teden) malo po mestu pogledat. Videl bode vse zatvorjeno, mesto skoro prazno, kot da bi v njem vladala tiha noč! V soboto ali drug židovski praznik ne more si tam človek nakupiti skoro niti potrebnega živeža, ker so vse prodajalnice zaprte. Istinito!

na sobotni dan spava mesto tiho spanje, toliko bolj živo pa je v sinagogah in v drugih židovskih zbirališčih; vidiš tam malo da ne neštivilne množice v dolgih in zamazanih kaftanih. Židovstvu mora se v prvi vrsti prištevati največa nesnažnost — zanemarjenost. V židovskih ulicah, pred židovskimi hišami i v njih samih jednako zapaziš največo nesnago.

Židovstvo mora se tam z malo izjemo prištevati jedino „ciganstvu“. Nesnaga, koja vlada v mestu Przemyslu, mora istinito zdravju škodljiva biti. Ne vem, ali se tam mestni svet zanima kaj zato, ker sicer bi moralo biti kaj drugače. Ni mi tudi znano, ali v mestnem svetu razen Poljakov (in morebiti kakega Rusa) i „Mojzesovi sinovi“ sedé, a vse kaže, da mora biti tako. Ako bi vsako drugo „mestno nesnago“ prezrl molčé, zamolčati nekakor ni mestne klavnice.

Mestna klavnica je nekaj minut izven mesta, ob desnem bregu reke „San“. Ni misliti pa, da je to (Sjan), klavnica, kakor so navadno v drugih večih i manjših mestih. Imenovana klavnica zgrajena je od lesa ter predstavlja najslabšo i najnesnažnišo leseno barako. Že v okrožji imenovane klavnice vlada nepopisljiv smrad, ako se pa človek približa klavnici sami, ni mu obstati.

Meni zdi se čudno, zeló čudno, da se tam ob poletnem času ne izcimi kaka kužna bolezen. O tem naj

bi se prepričala tamošnja mestna, zdravstvena komisija, ako je sploh kaka! Čudno se mi zdi, kako da tam vlada ne poseže vmes radi klavnice.

Kajti tam se zakolje vsak dan mnogo živine, ker razen 21.000 mestnih prebivalcev živi še tu na tisoče vojakov. — Klavnica stoji ob desnem bregu „Sana“, torej je najlepša prilika, napeljati vodo v klavnico, katera bi takoj izpirala vsako nesnago. Mesto samo pa bi si moralo priskrbeti toliko denarja, da bi si moglo zgraditi pravilno zidano klavnico jednako drugim po mestih naše države.

V zgorej navedenem članku omenil sem tudi, da bi se moralo v Galiciji v ljudskih šolah poučevati več o kmetijstvu, ali pa naj bi se ustanovljale kmetijske šole po deželi. Dà, prepotrebno bi to bilo, i prepotrebno bi bilo, da bi se na enakih šolah uvedel pouk o živinoreji ali živinarstvu. Jaz bi menil tudi, da bi se tam poskušala sejati turšica. Znano je, da se takó rekoč cela Italija živi malo da ne jedino od turšice; čemu naj bi torej v Galiciji ne sijali turšice! Žalostno je videti spomladi njive ubogih seljakov, viditi ni skoro drugega posejanega kot „čebulo“ i „česen“ ter primeroma zelo malo krompirja. Škodilo ne bi, ko bi o tem spregovoril kak list gališki, i da bi se potem tam plemstvo malo bolj brigalo „za svoje ljudstvo“ v tem pogledu!

„X“

Pogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Deželni zbor kranjski je določil 1000 gld. za Vodnikov spomenik. Glasovali so tudi Nemci zato. Redek slučaj skupnega delovanja, kedar gre za kako slovansko stvar!

Sokola Ljubljanskega 25letnica bila je, kakor je bilo povedano zadnjič, velika in prekrasna. Še nasprotniki Slovencev v Ljubljani niso mogli zaslediti graje; naopak začudili so se nad krasoto, ki jo je razvil Sokol ob tej priliki. Nadejali se niso, da je možno kaj takega prirediti. Bilo pa je došlo tudi izredno mnogo slovanskih Sokolov s Češkega, Hrvaškega itd. in na tisoče naroda iz obližja in daljnjih krajev slovanskih. Slavnostnega spreveda se je udeležilo nad 50 društev z 19 zastavami in mnogo tisoč ljudi. Sokolov je bilo nad 200, med njimi na konjih 10 ljubljanskih Sokolov. Pred rotovžem so se vršili govori župana in starost, ter je bilo defilovanje vseh društev med gromovitimi „Na zdar“-klici. Bil je to, po besedah „Sl. N.“, zgodovinski in gniljiv prizor. Odlikovali so se ob slavnosti razni govorniki, n. pr. staroste g. Iv. Hribar, dr. Podlipny, prof. Vambergar, dr. Tavčar itd. itd. Veseli so bili vsi, da se je 29 koroških rodoljubov udeležilo redkega praznika. Iv. Hribar je zaklical koroškim Slovencem: „Kar je plemenito, to ne pogine, in koroški Slovenci so plemenit del naroda našega; zato smo tudi prepričani, da obstanejo v kruti borbi z našim sovragom. Dr. Podlipný izražal je ljubezen Čehov do Slovencev in veselje, s katerim so potovali češki Sokoli daljnjo pot v Ljubljano. Prof. Vambergar je rekel pri

banketu, da ilirska doba je združila Slovence in Hrvate. Tudi telovadstvo jih druži, ono varuje narod pogina. Dr. Tavčar je povdarjal, da Sokol je kristal, od katerega odsvita čista in neskaljena zavest. Ker so Sokoli označevalci te narodne zavesti, zato jih sovražijo nasprotniki narodni. Sokol Ljublj. goji ne samo slovenska, ampak tudi slovansko zavest. Ta praznik je tudi praznik „tiste solidarnosti, ki veže vsa slovanska plemena v naši Avstriji, Slovanom in državi v korist. Ob jednom je Sokol patrijotičsko društvo, česar ne more tajiti niti nasprotnik.“

S kratka bili so dnevi 25letnice Ljublj. Sokola veseli, krasni dnevi, in udeležniki ne morejo prebvaliti lepih ur, ki so jih doživeli v družbi slovanskih bratov od severa in juga.

† **Anton Raič**, c. kr. prof. na veliki realci v Ljubljani, odbornik „Matice Slovenske“ itd., je umrl 16. septembra po kratki zavratni bolezni v Pragi. Rojen je bil l. 1845. pri Mali Nedelji na Štajerskem. Na Dunajskem vseučilišču je jako marljivo poslušal Miklošiča. Zadnja leta se je s posebnim veseljem bavil z jugoslovansko zgodovino in zgodovino slovenskega in srbsko-hrvaškega slovstva. Za tisek je že priredil večo zgodovinsko razpravo: „Slovenci in Hrvatje za cesarja Leopolda I.“ Poleg drugega je priobčil, kakor sodijo, svoj najboljši spis „Stapleton“, ki je bil že omenjen v „Sl. Sv.“ Potoval je po Italiji, Hrvaškem in letos v Prago v znanstvenem namenu. V političnem in narodnem oziru, kakor piše „Sl. Nar.“, je bil Raič po vzgledu svojega strica, znanega Božidara Raiča, kremenit značaj.

Gledé na vse delovanje in blage namere pomenja tudi njegova smrt veliko izgubo za narod slovenski. Kakor je bil sam blaga duša, bodi mu blag spomin!

V gimnazijo ljubljansko se je vpisalo začetkom tega šolskega leta 909 dijakov. V I. razredu so 4, jedna nemška in 3 slovenske paralelke, v skupno z 251 učenci. Prvi razred sam ima torej več učencev, nego mnogo avstro-ogerskih gimnazij v vseh 8 razredih. Tako izredno število učencev na tem zavodu je nasledek ne samo tega, da se je opustila nižja gimnazija v Kranji ampak tudi, da se ista gimnazija ni razširila na veliko gimnazijo. Deželni odbor kranjski poroča zaradi tega deželnemu zboru v zmislu, da razloži deželni zbor državni zbornici vse jako tehtne razloge, „da se obdrži nižja gimnazija v Kranji.“ Kajti „obstanek nižje gimnazije v Kranji“ je živa korist ne le za mesto Kranj in za Gorenjsko, ampak za vso deželo kranjsko.“

Zbirke Ljubljanskega muzeja imajo po misli g. Lopašiča, znanega historika hrvatskega; prebogato gradivo za jugoslovansko akademijo. Potrebovalo bi se najmanj jedno leto, da bi se izbralo vse.

Sadjarska in vinarska šola v Mariboru je namenjena štajerskim Slovincem, katerih je tam blizu pol milijona. Kljub temu je sprejel deželni zbor štajerski predlog poslanca dr. Wundera, ki se glasi: Deželni odbor naj dela z vsemi sredstvi na to, da poučevanje nemščine ne bode zaostajalo za vspehi prejšnjih let. Ugovori poslanca Jermana, kateremu se je pridružil dr. Schutz, niso nič izdali. Poslanec Morre je ob tej priliki izrekel se, da bi bilo dobro, ko bi se Slovenci ne učili na nobeni šoli nemščine; kajti potem bi bili Nemci jedini sposobni za raznotere službe. No, mi obžalujemo, da drugi Nemci niso že kdaj nastopili poti v zmislu tega nasveta. Tako bi bil narodnostni boj bolj ali manj odstranjen, in Nemci bi bili sprevideli, da je možno priti do kruha tudi s samo slovenščino tje proti vzhodu, kamor Nemci v novejšem času zahajajo toliko radi in so prisiljeni učiti se raznih slovanskih narečij.

Vsekakor pa bi bili Nemci v gmotnem pogledu zares nevarniši Slovanom, ko bi imeli Slovani moč tako siliti Nemce učiti se slovenščine, kakoršno imajo Nemci nasproti Slovanom.

b) Ostali slovanski svet.

Vladika Strossmayer je bil od cesarja, kakor poročajo razni listi, pokaran zastran telegrama, ki ga je bil odposlal ob Kijevski slavnosti rektorju ondotnega vseučilišča. Vladika je odgovoril: „Moja vest je čista.“ Še danes pa se ne vé, kakó so se glasile cesarjeve besede; madjarski in nemški listi so objavili razne varijante in so razpravljali cesarjev ukor, kakor je njim ugajalo. „N. F. P.“ je za čudo naglo skrpala članek, dasi ni poznala avtentičnih besed. Drugi listi iste barve so ji sledili v Avstriji in v Velikonemčiji. Ko je „Vaterl.“ izrekel se, da takt in dolžnost ukazujeta, kedaj je molčati in kedaj govoriti, je bil pa ta list napaden. Tista se je posebe izrazil o tem nenavadnem dogodku, in novine raznih držav še vedno pretresajo isto zadevo. Madjari želé, da bi šel Strossmayer v kak samostan. Tudi govoré, da je klican v Rim na odgovor in da je že odposlal svoj zagovor. „Sl. Nar.“ meni, da ustavni vladarji napravljajo tudi take izjave na odgovornost dotičnih vlad, in da vsled tega tudi graje cesarjeve ni jemati v prehudem zmislu.

Vladika Strossmayer je odgovoril pismeno Ljubenski občini v Savinski dolini, ki ga je imenovala svojim

častnim občanom. V pismu pravi med drugim: „Ja se ponosim, što sam občanom tolikih slovenskih občina, jer su braća Slovenci čestit, radin, razborit, moralen in nabožan narod; stoga već od mnoga godina polazim na liečenje u krasnu Sloveniju.“

Deželni zbor istrski. C. kr. vladna komisija za trgovinsko in obrtno zbórnico istrsko je poslala Podgradskemu županstvu italijanski pisane volilne liste. Teh pa se je županstvo branilo. C. kr. glavar Volovskega okraja je hotel prisiliti s posebnim nemškim dopisom isto županstvo, da bi sprejelo italijanske volilne liste. Naposled je županstvo napravilo rekurz na c. kr. ministarstvo notranjih del, a c. kr. namestništvo je odredilo, da se nima ta rekurz predložiti c. kr. ministarstvu. Vse to razlaga interpelacija poslanca S. Jenka in tovarišev v deželnem zboru istrskem na visoko c. kr. vladu ter vpraša: „1.) Da li ona priznava členu 19. drž. tem. zak., št. 152, veljavo tudi v Istri? Ker ne more odgovoriti drugače, nego z „da“, torej se vpraša: 2.) Zakaj se na vse možne načine in celo z nasilstvom ustavlja izvedenju omenjenega člana državnega temeljnega zakona? Poreč, 13. sept. 1888.“

V obče se več slovanskih poslancev kaj dobro drži v istrskem deželnem zboru. Deželni glavar ni hotel dovoliti, da bi se brala jedna interpelacija v hrvaškem jeziku. A ko so se obrnili na c. kr. ministarstvo, došel je ukaz od c. kr. namestništva, da deželni glavar nima braniti brati in govoriti v hrvaškem jeziku. Vsled tega je isti deželni glavar položil svojo čast. „N. F. P.“ že toguje nad pravico, ki je naravna in bi bila imela vedno veljati, kjer je večina prebivalstva slovanska.

Mladočeški tabor je bil na drugem kraju istega dne 16. sept., kakor shod pristašev staročeškega kluba v Pragi. Zbralo se je okoli 10.000 deležnikov, ki so sprejeli resolucijo v zmislu da obsojujejo sedanjo politiko staročeškega kluba. Pa tudi oni ostajejo na stališči češkega prava, in tako ne zastopajo slovanskega kulturnega programa ne Staročehi, ne Mladočehi.

„**Spolek česko-slovinský**“ v Pragi ima po § 1. pravil namen: gojiti kulturne in narodno-gospodarske težnje česko-slovenske ter podpirati revno mladež slovensko. Gledé na pomočke ima po § 2. pravico: a) vzdrževati društvene prostore, v katerih se goji društveno življenje med udi društva; b) vzdrževati čitalnico s primernimi časopisi in knjižnico; c) prirejati predavanja in razprave (iz stroke véle, znanostij in trgovstva); d) podeljevati podporo slovenski mladini v Pragi, ki išče izobrazbe znanstvene, obrtniške, umetniške ali druge strokovnjaške. Ustanovniki plačajo 100 gld. za vselej ali pa plačujejo v letnih obrokih po 10 gld. Delujoči udje plačujejo letne donesek 5 gld., podporniki po 1 gld. vsako leto ali pa darujejo knjige, časopise v društvene namene. Opravilni jezik je češki in slovenski.

To društvo, kakor se vidi, izvršuje praktično vzajemnost med Čehi in Slovenci.

Proti duvalizmu. Krom. Nov. in drugi listi imajo poročilo o nekem posvetovanju. „Sl. Narodu“ javljajo o tem takó: „Ne davno bilo je posvetovanje politikov cislin transilavskih. Na tem shodu sklenilo se je solidarno postopanje proti dualizmu. Ob jednom spoznalo se je za potrebno, da se, kakor hitro mogoče, na Dunaji ustanovi dnevnik, ki bi pobijal madjarski in pruski vpliv. Namerava se potezati za tako preosnovno dualizma, da bode skupna država zopet dobila, kar jej pristaja, in da bodo posamični deli dobili zgodovinsko avtonomijo in

popolno ravnopravnost. Ni dvojbe, da morajo Slovani in Rumunci, ako so solidarni, vspevati takó silno, da bodo nemško-madžarsko koalicijo v kratkem potisnili nazaj. „Sl. N.“ pristavlja: „List, ki bi zastopal tak program, imel bi veliko silo, velik vpliv in tudi med Slovenci obilo simpatij“. Opomniti je samo, da potezanje za „zgodovinsko avtonomijo“ bi rušilo jednotni program, ker Slovenci n. pr. bi ne vedeli, kje začenja njih „zgodovinska avtonomija“. Program pa mora biti dosleden; ako hoče slabiti ali rušiti osnovo duvalizma, mora ometati tudi neosnovane zgodovinske pretenzije madjarske, s katerimi so ravno Madjari pritirali jo do duvalizma. Sicer pa se je nadejati vspehov, da se le začne delovati.

„Beseda učiteljska“, časopis čeških učiteljev v Pragi, prinaša letos, takisto kakor lani, „Přílohu slovanských jazyků“, s pomočjo katere uče se letos češki učitelji, kakor vsi njeni naročniki, hrvaščine, v tem ko so se lani učili slovenščine. „Přílohu“ to spisuje in urejuje nam Slovencem dobro znani in velezaslужeni prijatelj in dobrotvoritelj, g. Jan Lego, kateri predava slovanske jezike i ustmeno v „Maškovi šoli jezikov slovanskih“ v Pragi. Podjetje takošno, vse hvale vredno, gotovo ne ostane brez vspeha ter je poleg zblíženja slovanskih národnostij zlasti še začetniku velik pripomoček, seznaniti se z jezikom pobratimega plemena, h kateremu tolikokrat vsaj pri nas, ki nimamo slovanske knjigarne v svoji sredi, malo da ni móči najti pota. Jednako „Besedy“ prinaša podobno „Slovansko čítanko“ še časopis za mládež „Jarý vek“, da se toraj Čehom ni treba pritoževati o nedostajanji pripomočkov za ta del. Nečesa temu podobnega bi tudi Slovencem ne škodilo. Ml.

Državlanski zakonik črnogorski prevede srbskega jezika večši francoski pravnik Albert Rivière za pravniško francosko društvo Societé de législation. Takó poroča „Glas Crnogorca“.

Društvo slovanskih knjigarjev v Avstro-Ogerski priporoča Praški „Čech“, ker so avstrijski nemški knjigarji na shodu v Frankobrodu prezirali slovanske knjigarje Avstro-Ogerske, in ker se je sklenilo, da mora biti vsak člen društva avstrijskih knjigokupcev člen velikega nemškega knjigarskega društva.

Slovenski napevi po slovanskem svetu. Kakor je bilo že naznanjeno, potoval je Ludvik Kuba, izdajatelj velikega glasbenega zbornika: „Slovanstvo ve svyeh spěvech“, meseca julija in avgusta po Slovenskem naj bolj po Kranjskem, potem po Primorskem. Slišal je na svoje uho, nabral in napisal nad 250 napevov narodnih pesmij in za mnogo napevov s po več varijantami in oddelnimi razlikami. Vrnil se je jako zadovoljen v svojo češko domovino, in, kakor nam je povedal, nadeja se pačeti objavljati slovenske napeve s snopiči, ki izidejo ob novom letu 1889 in dalje. Naročnikom polajša vplačevanje odslej tudi s tem, da se bo možno naročevati tudi na napeve vsake slovanske narodnosti posebe.

Rim in narodni obredi. Pod tem naslovom so posnele „Krom. Nov.“ od 11. sept. t. l. naslednje stavke iz okrožnice „Njegove Svetosti papeža Leva XIII. Stepanu Petru X., patriarhu ciliškemu, nadškofom in škofom, kakor tudi duhovenstvu in ljudstvu obreda armenskega, kateri imajo milost in zvezo s sv. Stolicó: „Nam je bilo podeljeno zaradi neprijaznosti dobe z Božjo pomočjo dovršiti namero Gregorja XIII.; in določili smo odgojencem armenskim prostorno poslopje pri San Nikolo da Tolentino in smo priredili primerno njih kolegij. To se je zgodilo vse takó, da je izkazana dostojna čast liturgiji

in jeziku armenskemu, katere se zagovarja s svojo starodavnostjo, svojo krasoto in številom odličnih pisateljev; poskrbljeno je celó, da bi iz škofov vašega obreda nekateri bivali vedno v Rimu, katerih poklic je, deliti posvečenje onim odgojencem, katere je k temu poklical Gospod. Poleg tega je že davno v collegium urbanum učiteljska stolica za jezik armenski, in prednik naš Pij IX. skrbel je tudi zato, da bi na gimnaziji papeškega Seminarium Romanum bil učitelj, pri katerem bi se mogli učiti vaši krajani jezika, literature in zgodovine armenske. Skrb papežev rimskih za Armenijo se ni omejila samo na Rim, kajti bilo je jim čez vse do tega, da bi bila vaša cerkev rešena sporov, v katere je bila zapletena, da bi se ozdravila od škod, ki jih ji je prizadela neprijaznost časov, in da bi se utrdilo njeno blagostanje. Vseobče znano je stremljenje Benedikta XIV., da bi se vaša liturgija, kakor tudi drugih crkva orientalskih ohranila brez porušenja, in da bi se zopet uredila vrsta patriarhov armensko-katoliških s sedežem v Sisú. Znana vam je skrb Leva XII. in Pija VIII., da bi imeli Armenci v glavnem mestu države otomanske predstojnika svojega naroda v državljanskih zadevah, kakor drugi narodi, živeči v tem okrožji.

V živem spominu so tudi dela Gregorja XVI. in Pija IX., da bi se škofijski sedeži pomnožili v vaši zemlji, in nadpastir armenski je zavzel v Carigradu častno in dostojno mesto. — K temu pristavljajo Kr. N.: „Iz krasnih besed Švetega Očeta o liturgiji in obredu armenskem bi imeli pri nas posneti nauk vsi ti, kateri pri nas razsajajo proti cirilometodiškim obredom in zopetnemu uvedanju jih, dakazujoč da bi s to spremembo škoda nastala cerkvi“.

Nemec o slovanskem duhu. Aug. Leskien, znani učenjak in prof. slovanskih jezikov v Lipsiji, Nemec po rodu, potuje sedaj po Dalmaciji. Zaderski „Narodni List“ pripoveduje v večem dopisu, da se Leskien kaj ugodno izraža o slovanskih jezikih in slovenski književnosti. Ruska literatura da je gledé na roman in novelo prva na svetu, da je srbsko-hrvatski jezik najmuzikalniši jezik med vsemi slovanskimi jeziki. Pohvalil je tudi jugoslovansko akademijo in „akademijski rječnik“. Slovencem pa priporočal, naj bi posnemali Stanka Vraza.

„Narodne Novine“, glasilo hrvaške vlade odgovarjajo „Obzoru“, da on vrlo dobro zna, da mu ni „Narodne Novine“ in „Wiener Zeitung“, u obče nikoji list ne mogu poslužiti avtentičnim tekstom prev. ukora, koji je u Belovaru postigao biskupa Strossmayera, jer prev. ukor nije bio — napisan niti čitan. Ali se tu ne pita o avtentičnosti teksta, nego o boljem ili slabjem pamtenu prev. riečih, koje je Nj. Veličanstvo proti biskupu Strossmayera upotrebilo. „Slov. Nar.“ pristavlja k tej izjavi: „Glasilo hrvatske vlade torej samo priznava, da ne pozna avtentičnih besed, da se vse, kar se v tej zadevi piše, opiramo na dober ali pa tudi na slab spomin. Poslednji da povsod prevladuje, in če „Narodne Novine“, za katerimi stoji ban Khuen-Hedervary sam, neso toliko poučene, da bi poznale „avtentični tekst“, potem lahko sklepamo, da so pri družih listih le želje porajale misli, in da so časnikarji udajali se, kakor v drugih slučajih, takó tudi v zadevi Strossmayerjevi deloma samovoljnim kombinacijam in bujni semitski domišljiji.“

Вук Стефановић Караџић (Vuk Štefanović Karadžić), ki sa je rodil 25. okt. 1787 v Tršići in je umrl 1864 na Dunaji, je uvedel narodni jezik v srbsko pismenost. Zaradi tega ima velike zasluge za vso srbsko

narodnost. Zato pa so sedaj 3 dni zaporedoma praznovali njegovo stoletnico posebno v Beogradu. Slavnost je bila velika in krasna kolikor gledé na zunanje lepoticje, kolikor na spored v duševnem oziru. Vuk je začel pisati s preustrojeno azbukom, kakoršno rabijo Srbi sedaj. Na to stran je sicer mnogokaj olajšano; ali drugo vprašanje pa je, ali je to tudi na občo korist. Azbuko, ki jo rabijo Slovani, se je takó razcepila, in taka brezpotrebna zunanja razlika je ob jednem ločnik v zmislu klina, kateri nasprotniki zaganjajo med slovanske vezi, da bi se gojil toliko laže separatizem. Sicer pa Vuk ni kriv, ako ni umel, kakó utegnejo nasprotniki porabljeni sicer dobre namene v kvar Slovanstvu. In takó ostane Vuku kljub predruženju azbuki velika slava.

Nadprokuror sv. sinode Pobedonoscev prišel si je krepčat zdravje ob planinska jezera v Avstriji. Kakor poročajo listi, ga je sotrudnik Dunajskega židovskega lista izpraševal nekoliko. Pobedonoscev da je odgovoril, da zahteva avstrijski interes, da se Avstrija ne bi ravnala vedno, kakor žele Madjari, duvalizem da se ne bo mogel vzdrževati, Rusija da nikakor ne hlepi po Galiciji, kajti noče povečati si sitnosti, katere ima s svojimi Poljaki, še s Poljaki druge države, da Rusija ne zahteva več od Avstrije, nego nekoliko več verske tolerantnosti itd., da so Madjari intolerantni.

„Srpski Glas“, glasilo dalmatinskih Srbov, poroča, da gospoda Metličić in Butijer, izdajatelj in urednik znane Splitskega lista „Draškov Rabos“ sta puščena na svobodo. Bila sta več mesecev v preiskavi zaradi veleizdaje, potem sta bila od porotne sodnije oproščena, ali, ker je bil vložil drž. pravdnik ničevno pritožbo, bila sta deta zopet v ječo.

Gališki Rusi želé sklicati obče shode, da bi se posvetovali in tako ojačili za složno nadalnje delovanje. V gališkem dež. zboru se jim je še le boriti zato, da bi v zboru govorili tudi v ruskem jeziku. Nemški listi pretakajo mačje solze o tem, kakó se hudo godi Rusom v Galiciji; hočejo mahati po Poljaki, da bi te pridobili na svojo stran, in da bi toliko laže prišli zopet do krnila.

Slavnost 900letja krščenja Rusov je določil Ievovski metropolit dr. Sylvester Sembratovič praznovati 13. okt. t. l. Po vseh cerkvah bodo, kakor je ukazal metropolit, svečana bogoslužja in propovedi. Skofa premyšlski in stanislavovski pa nista določila takega praznovanja.

Novi ruski list. Najbogatejši in najodličniši moskovski trgovci so zapisali znatne zneske za ustanovljenje novega dnevnika, ki bi popolnoma nezavisno zagovarjal in širil ideje pokojnega Katkova. Menijo, da bosta urednika general Černajev in profesor Illovskij.

Narodne šole ruske po poročilih učiteljev. Pri ekonomičnem društvu v Petrogradu osnovan je poseben odbor za izobrazbo národa, ki razpošilja po vsej Rusiji šolske knjige. V zadnjih 2 letih pripojiuje k pošiljatkam knjig tudi vprašanja o stanju šol in šolskih knjižnic, na katere odgovarjajo ne zgolj učitelji, marveč tudi duhovstvo, in druge osebe zanimajoče se za národno šolstvo. In iz mnogih pokrajin dohajajo pritožbe, da otroci, izstopivši iz šole, brzo pozabljajo pisati in čitati, kajti nimajoč sami knjig, niti pristopa k njim, ničesar ne čitajo; da so ljudje gledé na izobrazbo malomarni; da imoviti ljudje ne utrpé na knjižnice nikakoršnih novcev. V drugih pokrajinah zopet ljudje in otroci jako radi čitajo in učitelje za knjige prosijo; knjig temu primérnih pak je jako skromno; da, še šolskih knjig ni zadosti, kajti na mnogih

kraji rabijo se šolske knjige iz četrdesetih in petdesetih let. Posebna težnja po čitanju in izobrazbi javlja se v pokrajinah, kjer se ljudje ukvarjajo z obrtnijo. Ako se nekje vsled nedostajanja prostora otroci ne morejo sprejeti v šolo, pa plačejo in prosijo, naj bi smeli sedeti ali stati vsaj na tléh. Otroci prihajajo v šolo često po 10 vrst daleč. Ako je pri kateri šoli le nekoliko več knjižnica, izposojujejo si iz nje knjige prebivalci 30 vasij. Jeden iz glavnih razlogov (ali nasledkov) neizobrazbe preprostega naroda, je njegovo veliko uboštvo, k temu prihajajo iz nekatetih pokrajin še pritožbe o oderuštvi. Židov nasproti revnemu ljudstvu, ki ne pripuščajo, da bi se narod dvignil iz svoje bede in nevednosti. Za snovanje knjižnic skrbé nekateri plemenitaši, pri večih mestih pak mestna zastopstva. V Moskvi in Petrogradu osnovane so za národ čitalnice, vsekakor pa je njih število še veliko premajhno. MI.

Zabavni vlak iz Pariza v srednjo Azijo se odpravili dne 11. sept. in sicer s sporazumljenjem društva „International Sleeping Car Company“, z generalom Annenkovicom, izdelovalcem zakaspiške železnice. Vlak, obstoječ iz vagonov jedilniškega spalnega in salona, dospé najpoprej na Dunaj, kjer se pomudi 24 ur, na to se odpelje v Kijev (zastavka 2 dni) in Odeso (2 dni). Iz Odesa odpeljejo se potniki po morji v Krim (15 dni), potem k Vladikavkazu in k Tiflisu (2 dni), Baku, čez Hvalinjsko morje in konečno po novi železnici k Samarkandu, kamor dospé dne 30. septembra. Nazaj se vrnejo čez Batum, Trapezunt, Carigrad (5 dni), Sredec (1 dan), Beograd (1 dan) in Pešto (1 dan), takó da bodó izletniki dne 30. oktobra zopet v Parizu. Vsa vožnja stane za osebo 4000 marek (2400 gld.) ter bode dovoljeno udeležiti se je samo nekaterim členom klubov v Franciji in Angliji.

Slovaki v Ameriki. V Olyphante Pa v Severni Ameriki imajo Slovaki svoje društvo. Dne 20. avg. t. l. je društvo slavilo blagoslovljenje zastave. Po slavnosti so šli členi, okrašeni z društvenimi znamenji pod novo zastavo in z godbo po glavnih ulicah mesta. Sedaj zidajo tam ti Slovaki cerkev in župniški dom. Ameriška kultura po takem ne zabranjuje društvenega gibanja tudi po mestih; kultura „liberalnih“ slovenskih sosedov, n. pr. primorskih Italijanov pa tega ne dovoljuje Slovanom. Dokaz, da evropski Zapad bo moral še sam hoditi v šolo na ameriški zapad, predno dozori za širjenje in vsiljevanje svoje kulture na Vstok.

Ruski list v Ameriki. Z novim letom 1889 prične izhajati v Novem Yorku ruski list z naslovom „Rusko-ameriški Vestnik“.

KNJIŽEVNOST.

Narodne pjesne Muhamedovaca u Bosni i Hercegovini, sabrao Kosta Hörmann, savjetnik zem. vlade za Bosnu i Hercegovinu. Knjiga prva. Sarajevo 1888. 8° 624 str. To delo navajamo samo zato, da bi opozorili na kritiko, ki jo je spisal prof. dr. L. Marjanović in objavil v letopismu „Vienču“ v 30—37 št. Poučna je na mnogo strani za nabiratelje narodnega blaga med Slovani v obče. Dr. Marjanović priporoča v koncu ocene Hörmannu, „da savjetuje bosansko-hercegovačkoj vladi, neka svu nakladu potegne nazad i neka ju, sačuvavši nekoliko primjeraka — uništi. Buda li ipak sledeće knjige ovako izdane, kao što je prva, neka znadu gospoda u Sarajevu i izvan Sarajeva, da će hrvatska ili

srpska literatura tu zabludu žaliti; ali če vrlo lako i brez štete svoje ignorirati ono, isto otrgnuto od stabla može samo vegetirati, pak najposlje poginuti a to je ovakova separatistična literatura — — —

„*L'idée russe*“. Pod tem naslovom je ravno izšla v Parizu brošura g. Vladimira Solovjeva. Knjižica govori o zgodovinski misiji Rusije. „Russkoje Délo“ je posnelo v 34. št. mnogo s te vsebine. Stvar pride tudi v našem listu na vrsto.

Dramo „*Kaorgu*“, sliko iz narodnega življenja v Slavoniji, v treh dejanjih je priobčil Jovan Grčić.

Kraszewski. J. I. Wizerunki królów i ksiąząt polskich. Z 39 rycinami. Ks. Pillati'ego oraz inicjalami C. Jankowskiego. Zeszyt VI. (ostatni) str. 401—451.

Handrija Zejlerja *zbrnadenyeh spisov* zvjazk III. (pěsnje wot l. 184—1872), je ravno izšel v Budyšinu. Brošurovan 4 ali vezan 5 marek.

Časopis *Mačicy Serbskeje 1888*. Urednik Mihael Hornik. Letn. 41., snopič 1. (Celega reda 77.) Budyšin. Cena 1:50 marke Obsega med drugim: Hornjoserbske ludove pěsnje. Zbėrał dr. E. Muka.-Priłoha: Narodne hłosy lužisko-serbskich pěsnj. Zhrom. A. Černý. V obče ima ta časopis važne, velepučne spise učenih rodoljubov lužisko-srbskih.

Swiat i przyroda w wyobraźni chłopca. Spisal Karel Matyas. „Zlata Praha“ pravi, da je to delce „velmi zajímavý spisek“ in „ceným příspěvkem k ethnografickým studiím o polském lidu. Ravno taki spisi so važni, kolikor kažejo razliko med poljskim narodom in njegovim plemstvom.

Лекции по истории русского языка. Spisal Sobolevskij A. J. Kijev. 1888. Cena 2 rub.

Настѣнныя и прошедныя начальныхъ городскихъ училищъ въ С. Петербургѣ. Spisal D. D. Семеновъ. Izdanje D. D. Polubojarinova. 1888. Str. 64. Cena 50 kr.

Литовскіе етюдъ. (Litovskije etjudy.) Snopič I. Narodnaja etimologija. Varšava. 1889.

Народна библиотека. Брате Пвановица. Изшла је свеєка 181, Бој на Косову ли Милан Топлица и Зорадаја.

„*Славянская Библиотека*“. Баян. Сборникъ произведеній современныхъ славянскихъ поетовъ и народной поэзии. (Slovanska biblioteka. Bajan. Zbornik proizvodov sedanjih slovanskih pesnikov in narodne poezije.) Prvi snopič. Prevod V. V. Umanova — Kaplunovskega. Petrograd. Izdanje Krunoslava Jurjevića Heruca. 1888. Cena 50 kopejk.

Ta „Slavjanska biblioteka“ je novo podjetje, katero namerja seznanjati rusko občinstvo s pesniškimi umotvori pesnikov sedanje dobe in pa z narodnimi pesmimi. Na izdajanje poslednjih spominja tudi naslov „Bajan“, kakor se je imenoval pesnik pri starih Slovanih. V prvem snopiči so zastopani bolgarski pesniki: Iv. Vazov, M. Moskov, Hristo Botjev, Penčo Slavejkov; srbski-hrvaški: Avgust Šenoa, Ivan Zmaj—Jovanović, Avg. Harambašić, Hugo Badalić, Peter Preradović, Andrej Palmović. Potem so navršene narodne pesmi: pesmi bosniških muhamedanov, pesmi slovaške ter pesmi ogerskih in galiških Rusov.

Prelagatelj omenja, da se je držal povsod duha proizvodov in hoče delo nadaljevati. To podjetje je zopet nov korak v zmislu vzajemnega spoznanja slovanskega duha in dobi gotovo obilo gmotne podpore med Rusi, kakor med drugimi Slovani. Prelagatelj ima jako srečno misel, da pred prevodi vsakega avtorja nameščuje kratke črtice o njem ter takó ustreza v zmislu književne zgodovine

Prvi zvezek obseza v veliki osmerki na lepem papirji s kaj čednim tiskom 108 strani. Cena je jako nizka in možna jedino v pogledu na obilo naročbo. Slovanski proizvodi pridejo tudi na vrsto, in Slovenci kakor drugi Slovani se radi naroče na „Slavjansko biblioteko.“ Gotovo bodo to delo prodajale tudi knjižarne po Slovenskem; sicer pa se naroča naravnost pri izdajatelji gosp. Herucu.

Ob tej priliki ponavljamo onim, ki nas vprašajo, kakó bi se naročali na knjige in časopise v Rusiji, da naj se obračajo ali na knjižarne, ki so v zvezi z gosp. Herucem, ali pa naj neposredno pišejo pod adresno: Krunoslav Jurjević Heruc v Peterburgu, Nevskij pr., dom 88. Kar je za mnogokoga jako potrebno, pošilja g. Heruc brezplačno tudi vsakovrstnih katalogov, običih in specijalnih.

„Slovanski Svet“

izhaja po dvakrat na mesec, vselej 10. in 25. dné meseca, in se plačuje ali pošilja naročnina upravnistvu „Narodne Tiskarne“ v Ljubljani.

Naročnina znaša:

za celo leto . . . 3 gld. — kr.

za pol leta . . . 1 „ 50 „

za četrt leta . . — „ 75 „

Za ljubljanske naročnike in dijake velja:

celoletno . . . 2 gld. 80 kr.

poluletno . . . 1 „ 40 „

četrletno . . — „ 70 „

Opomnja. Postreči moremo še z vsemi številkami, ki so izšle doslej v drugem poluletti; za prvo polulette pa so nam pošle tri številke.

Upravišтво „Slovanskega Sveta“.

Opomba uredništva Gosp. L. S. v V.. Proti temu, da plačate poštnino, Vam moremo posoditi nekatere časopise, n. pr.: „Kromětzské Noviny“, slovaške „Narodnie Noviny“, „Червоною Реч“, hrvaški list „Dom i Svet“ itd.

Popravka. Št. 17. „Sl Sv.“ str. 267, predzadnja vrsta na levi od spodej je brati: . . . svobode se ne zlagati . . .; str. 277 3. odstavek 1. vrsta na levi beri: V Drogobiči.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. in za četrt leta 75 kr. Za ljubljanske naročnike in za dijake stane celoletno 2 gld. 80 kr. poluletno 1 gld. 40 kr. in četrletno 70 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina in reklamacije naj se pošiljajo upravnistvu „Narodne Tiskarne“ dopisi urednistvu tudi v „Narodno Tiskarno“ v Ljubljani. Izdajatelj biva v Gorici, ulica Parcar 18.

Tisk „Narodne Tiskarne“. — Izdajatelj in lastnik: Fran Podgornik v Gorici, ulica Barzellini 4. — Urednik: Janko Pajk.